

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGDIENST . . . . . TELEFOON 4519.

KOLONIAAL
ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

DE AMSTERDAMSCH E MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVZERZEKERING

AMSTERDAM, Heerengracht 414 - SOERABAJA, Societeitstraat.

Kapitaal-Verzekering   **Rente-Verzekering.**

Venduhuis „DIE HAGHE”   Dagelijks gelegenheid tot inbreng van goederen ter publieke veiling. Men betaalt **4 pCt** van de opbrengst der verkochte goederen.   De Directie: H. KRUK.

INHOUD: Mededeeling. — Reclame. — Persoverzicht. — Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Wat de Inlander zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde Koloniën. — Oost- en West-Ind. Lit.-Overzicht. — Leestafels. — Mededeelingen.

MEDEDEELING betreffende de Algemeene Vergadering van „Oost en West”.

Deze zal gehouden worden op 7 Juli e.k. ten 2 ure 's namiddags te Breda in het Zuid-Hollandsch Koffiehuis, Grootte Markt.
De aan de leden van het Hoofdbestuur aan te bieden lunch zal plaats hebben te 1.15 uur in het Oranjehotel tegenover het station.
Het gezamenlijk middagmaal zal te 6.15 uur gehouden worden in het hotel Mastbosch à f 2.50 per couvert.
De voordracht met lichtbeelden van Mej. Kitty Ament, alsmede de tentoonstelling van Indische Kunstvoorwerpen zal evenzoo plaats vinden in genoemd hotel te 8 ure 's av. Leden van O. en W. met hunne dames vrijen toegang. Niet-leden à 25 ct.
Een extra-tram zal de bezoekers der Alg. vergadering na afloop hiervan vanaf de Torenstraat, achter de Grootte Kerk, tot aan het Mastboschhotel brengen.
Dringend verzoek aanvragen voor logies uiterlijk 21 Juni e.k. te doen, daar er niet voor ingestaan wordt, dat aan latere aanvragen voldaan kan worden in verband met het drukke seizoen.
Aanvragen s.v.p. inzenden aan Dour. Clifford—Kooq van Breugel, Presidente Afd. Breda, Baronieaan 25, Breda.
Aanbevolen hotels: de Kroon f 2.50 logies m. ontb. Oranjehotel f 2.25 logies m. ontb. Cosmopolite van af f 2—.

Namens het Bestuur Afd. Breda, De Secretaris, L. VISSER.

N.B. De vergaderzaal is te bereiken met de Ginneken tram, standplaats tegenover het Station.

Reclame.

Het Nationale Tijdschrift „Ons Land”, dat te Groningen verschijnt, en hoofdzakelijk bedoelt reclame te maken voor onze koloniën, bevat in zijn nummer van 31 Mei een artikel, dat wel eenige bijzondere aandacht verdient: *Een systeem voor Indische reclame n.l.*

De redactie klaagt er over, dat men hier te lande te weinig gevoelt voor propaganda of zich daarvan geen juist beeld weet te vormen. „Dat men er niet genoeg voor gevoelt”, zegt zij „bewijst dat de vereeniging, die hier goed werk heeft verricht, steeds „over onvoldoende geldmiddelen heeft beschikt; wij „bedoelen de vereeniging Oost en West. Die heeft „veel en goed werk verricht; doch op te kleine schaal, „waar er te weinig geld voor was. Waar vele honderd- „duizenden hadden moeten zijn, waren er enkele „schrane honderden, waar de staat met tonnen had „moeten subsidieeren, deed hij niets of nagenoeg „niets. En zoo deelde de propaganda van Oost en „West het lot van zooveel propaganda en reclame, „die te klein is: zij werkte te weinig uit, te weinig „in verhouding tot de moeite en de goede denkbeelden, die daaraan besteed waren.”

De redactie geeft de volgende middelen van reclame aan:

1. Rondgaande grootere tentoonstellingen.
2. Drijvende kleinere tentoonstellingen.
3. Een vasten Indischen tuin in het centrum (’s-Gravenhage).
4. Gelegenheid voor combinaties van dagbladen of geïllustreerde bladen door hen aan te wijzen journalisten gratis te doen reizen.
5. Krachtige organisatie van plaatsing-bureau's.
6. Krachtige reclame voor Nederlandsche toeristen.
7. Schoolpropaganda en betere outilleering van de scholen.
8. Een systeem van rondgaande bioscopen.
9. Reclame in de geïllustreerde bladen.
10. Winkelraam-reclame.
11. Het verspreiden van Indische merkwaardigheden in groot formaat beeld in tienduizenden.
12. Indische tableaux-vivants en kijkstukken enz. enz.

Een dier plannen brengt ons in herinnering de poging, weinige jaren geleden in het werk gesteld door den Ingenieur te dezer stede Jhr. C. E. Blois van Treslong, om een vereeniging in het leven te roepen ter exploitatie van eene permanente drijvende en rollende tentoonstelling, die niet alleen voor Nederland of zijne koloniën zou werkzaam zijn, maar voor geheel Europa en daarbuiten, door aanschouwing en bespreking bevorderlijk zou zijn aan nijverheids- en allerhande andere maatschappelijke belangen. Ontwerpen van gebouwen en plannen voor uitvoering lagen gereed.

Iets dergelijks denkt nu *Ons Land* in 't bijzonder voor Indië. Hierachter nemen wij over het plan, zooals de redactie zich dat voorstelt.

„De Indische commissie, die het tot werkelijkheid zal moeten brengen, heeft twee tentoonstellingsgebouwen. 1 April vaart de eerste bouwtrein uit, bestaande uit werk- en woonschip en drie laadschepen. Waar het gebouw zal worden opgesteld, worden een driedubbele steiger aangelegd en een Decauville-spoor. Men denke zich het geheel langs de vier zijden van een rechthoek, buitenwerks gemeten, 140 meter breed en 120 meter diep, de afzonderlijke afdeelingen of gebouwen ± 30 meter breed, en in het midden een binnenplein van ± 80 M².

De gebouwen dienen voor expositie, het binnenplein voor vermaak. 't Moet een smakelijk Oostersch (liefst Ned. Indisch) cachet dragen, een centrum van gezelligheid zijn. Is het gewenscht twee binnenpleinen daarvoor te maken, dan verbreedt men het gebouw en deele het binnenplein in twee pleinen.

Zoodra de bouw is afgelopen, komen de schepen met te exposeeren voorwerpen; zijn zij gelost, dan wordt het spoor opgenomen en komen voor de aanlegsteigers drie schepen, een met Indische fauna en aquarium, een met Indische flora en een werkschip met materiaal voor elektrische verlichting, beweegkracht, enz.

De fauna- en flora-schepen worden met overdekte gangen met het gebouw verbonden en de tentoonstelling kan een aanvang nemen. Inmiddels is nu van

Men vrage prospectus voor het doen uitvoeren volgens teekeningen en bestek van inwendige verbouwingen, sanitaire en electr. installaties, enz.

N.V. voor Binnenhuis-architectuur en Meubelkunst
CORN. VAN DER SLUIJS
Directeur.
Oude Molstraat 12 f Den Haag Telefoon 4782

Geheele wooninrichtingen, Meubels naar eigen ontwerpen, Stoffen, Behangsels, Tapijten, Lampen, enz.

AU BON MARCHÉ

A. DE VRIES & ZONEN - Opgericht 1879.

DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN

Indische Uitrustingen voor Dames en Heeren.

VRAAGT ONZE GEÏLLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

den eersten bouwtrein, bestaande uit werk- en woon- schip en drie laadschepen, het werkschip naar de tweede stad gevaren om daar weer het terrein te egaliseeren, de steigers te bouwen en de Decauville-baan te leggen. De laadschepen gaan naar het centrale punt om het tweede tentoonstellingsgebouw te halen en brengen dat naar de tweede stad, waar met de inmiddels gereedgekomen steigers en Decauville-baan de materialen aan land en op hun plaats worden gebracht. Het tweede tentoonstellingsgebouw zal nu dus spoedig klaar zijn, de laadschepen keeren terug naar de eerste tentoonstelling en worden gereed gehouden om, zoodra die tentoonstelling is afgelopen, het tentoongestelde te bergen en naar de tweede plaats te vervoeren. Nu komen werkrachten en materiaal vrij, die de tentoonstelling van plaats I naar plaats III zullen overbrengen en dat gaat zoo voort, totdat de winter invalt.

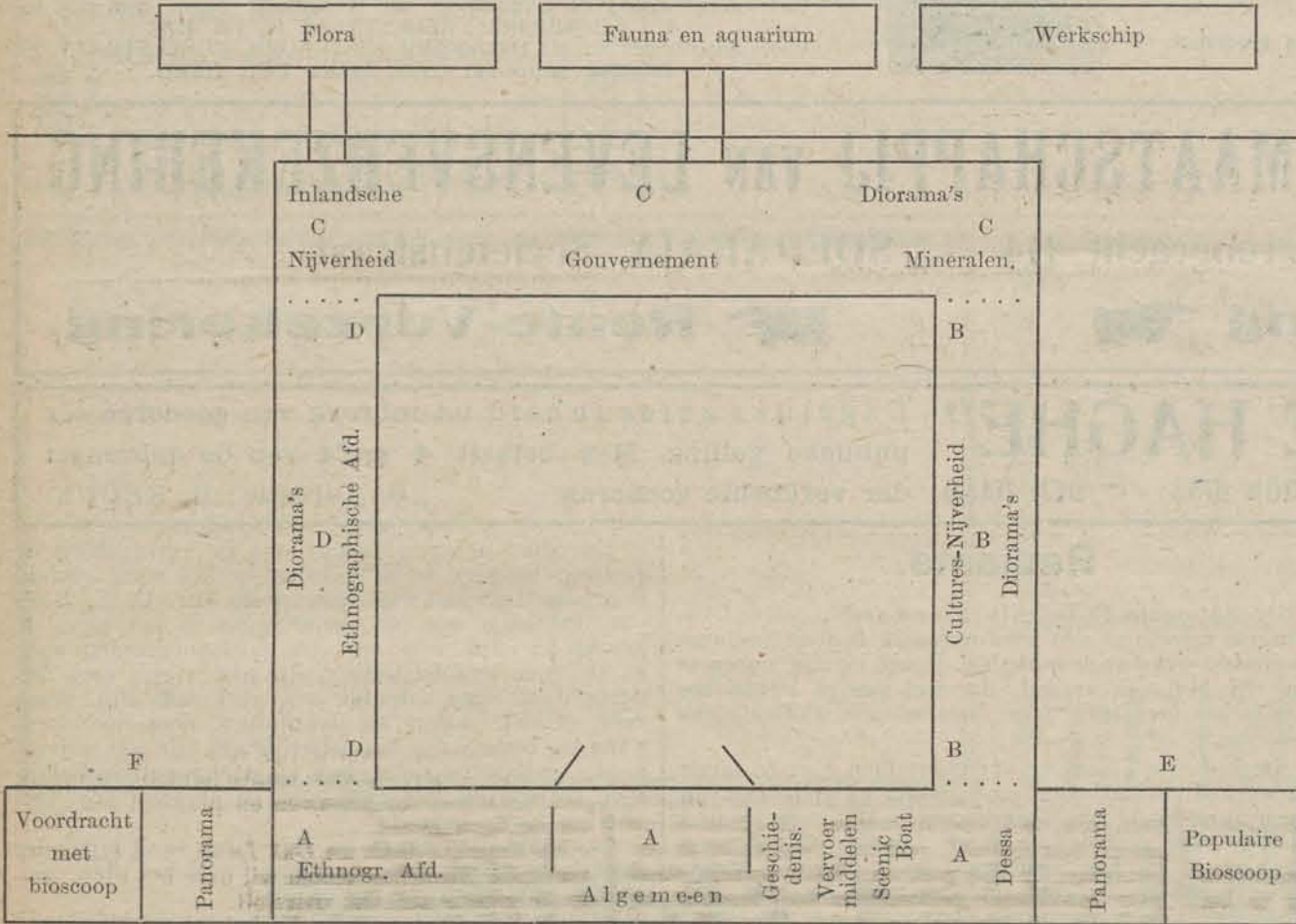
Laat ons nu eens een bezoek aan de gedroomde tentoonstelling brengen. Wij stellen, dat alles juist klaar is, dat het terrein er omheen wat is opgeknapt en een kleurige, fleurige, rijkbevlagde façade den bezoeker al van verre zal toelachen.

Indië: Stoomboot-modellen, statistieken, plastische voorstellingen van de beteekenis van het vervoer.

Doorgaand komen wij aan het rechtsche eind van het frontgebouw. Nadat wij (in de scenic boat of elders) de reede van Tandjong Priok hebben zien opdoemen, staan wij nu plots voor een stukje dessa, waar nijvere Javanen aan het werk zijn. Wij treden een der huisjes binnen, dat geheel authentiek is ingericht, bewonderen de inrichting, slaan een raam of een deur open en hebben dan het gezicht op een volkomen Indisch panorama (wij denken b.v. aan de „View from the Hotel Bellevue, Buitenzorg” uit „Java the Wonderland” pag. 26).

Dit panorama is uitgebouwd in den uitersten rechtervleugel van het gebouw (zie de tekening). Het verdere gedeelte van dien vleugel dient voor populaire bioscoopzaal gelijk de uiterste linkervleugel van het voorgebouw voor een analoog panorama en voor voordrachts-bioscoopzaal dient.

Wij gaan terug en zetten nu onze wandeling voort door het gebouw (B) rechts van de binnenplaats. Hier vinden wij aan onze rechterhand een 10-tal diorama's ter breedte van een meter of vijf elk,

Zoodra men het gebouw is binnengetreden — wij volgen hierbij bovenstaand kaartje — heeft men een gezicht op de binnenplaats voor zich, die er zoo aardig en aanlokkelijk mogelijk moet uitzien, niet te warm, niet te koud, gezellig en toch kleurrijk moet zijn, waar het vroolijk en toch stemmig, gezellig en toch niet herrieachtig, opgewekt en toch niet kermisachtig moet zijn.

Wij slaan nu rechts af en staan direct voor een imponeerende verbeelding van de beteekenis van Indië voor ons land, van de beteekenis van Indië tegenover andere koloniën, van de grootte en de vruchtbaarheid en schoonheid van Indië, alles zooveel mogelijk in plastische voorstellingen, die pakken en bijblijven, zoo weinig mogelijk in dorre cijfers, die men vergeet.

Hier vinde ook een korte geschiedenis in beeld haar plaats, een vergelijking tusschen den toestand nu en voor 250 jaar, van de vervoermiddelen, van de bestuursuitbreiding, de costuums der troepen, de huizen enz., verder wat betreft de vervoermiddelen voor

welke achtereenvolgens gewijd zijn aan tabak, kina, notemuskaat, kola, coca, cacao, gom-elastiek, koffie, indigo, vanilje, thee en suiker.

In C worden de verdere groote industrieën ondergebracht: de Petroleum-industrie, de Tin, de Steenkolen, enz. Panorama's van Banka en Billiton, van de groote petroleum-terreinen mogen niet ontbreken, de tandrad-spoor in de Anei-kloot bij Padang. Dan volgen de Gouvernements-afdeeling met alles waar de regeering bemoeienis mee heeft, plastisch en graphisch, die voor de Inlandsche nijverheid, in gebouw D de ethnografica.

Het plan is groot en grootsch, over de uitvoerbaarheid wagen wij het niet reeds een oordeel te vellen. In elk geval, alvorens het dadelijk als onmogelijk te verwerpen, worde het rijpelijk overwogen. Onze rijke zuster, de vereeniging *Het Koloniaal-Instituut* moge daarover ook eens hare gedachten laten gaan.

Persoverzicht.

De *Standaard* van 12 dezer schrijft in een hoofd-artikel:

Indië Weerbaar.

o. m.: „Het bezoek door het „Indië Weerbaar”-Comité aan ons land gebracht, zal van achteren ongetwijfeld blijken van verre strekking en van zeer ernstige be-

teekenis te zijn geweest.

Bij de veelvuldige ontmoetingen van allerhande inheemsche kringen met deze Indische gezanten trad dit minder in 't licht. Oosterling en Westerling zijn op het stuk van gedachte en mededeeling niet één van aard. In onze kringen is het schier regel, al wat ons voor den mond komt over de lippen te laten glijpen. Lees maar de duizenden bladzijden van ons Tweede Kamerverslag van het afgelopen zittingsjaar, en van zelfbeperking ontwaart ge nauwelijks een spoor.

Spekslagerij P. KOK
Groenmarkt 38 - DEN HAAG - Tel. Interc. 2508
Specialiteit in:
FIJNE HAAGSCHE LEVERWORST
ROASTBEAF, KALFSGEHAKT
FRICANDEAU
GELARDEERDE KALFSLEVER
Dagelijks versch.
Bezorging dagelijks door de geheele stad

C.L. BOUCHER
WOONT
PAPESTRAT 11
SPECIALITEIT IN:
AMERIKAANSCH KANTOOR
ARTIKELEN - VULPENHOUDERS
BOEKBINDERIJ - BOEKDRUKKERIJ
STEMPELINRICHTING

Middelbare School v. Handel en Administratie.
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.
EXTERNAAT en INTERNAAT.
AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H.B.S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.
AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zoodanig erkend. De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H.B.S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse. De school wordt ook door Meisjes bezocht.
Prospectus en inlichtingen bij den Directeur
F. TIJMSTRA.

GESCHER & KEMPER
.... Vlamingstraat 22 ....
TAPIJTEN-KARPETTEN
Onovertroffen Collectie.

Au Corset Gracieux.
G. W. COPPERS.
DEN HAAG.
Spuistraat 36, Telef. 3334.
Piet Heinstr. 107, Telef. 1723.
ROTTERDAM.
Hoogstraat 334, Telef. 6474.
ARNHEM.
Ketelstraat 24, Telef. 1495.
DORDRECHT.
Voorstraat 289, Telef. 1146.
LEIDEN.
Maarsmansteeg 23, Telef. 577.

Grootste en meest uitgebreide Corsetten-Magazijnen zoowel in de goedkoopere als duurste soorten.

Adverteeren doet verkoopen.

GEEN BETER DAN
GAZELLE-RIJWIELEN
VROLIJK & Co., Zoutmanstraat 10a, Valeriusstraat 60, DEN HAAG.

Nu is hiermede niet gezegd, dat de Javanen op eigen erf en in eigen kring niet vaak wat men noemt den flapuit spelen, maar vast staat dan toch, dat bij officieele en officieuse ontmoetingen met Europeanen, en in nog strenger zin met Nederlandsche autoriteiten, de kunst onzerzijds minder is om met een goed gehoor attent te luisteren, doch veeleer om wat de Indiërs niet zeggen, maar schuil houden, uit blik en toon en houding te gissen. Vooral op officieel terrein is de Oosterling een mysterie, door wiens voorzichtige terughoudendheid ge anders allicht wordt misleid.

Toch neemt dit niet weg, dat „Indië Weerbaar” hier te lande een veelszins gunstigen indruk achterliet. Steeds pasten ze op hun tellen. Rustig waren ze in hun uitdrukkingen. Hun oogen zagen scherp rond, maar ze bewogen zich toch met bescheidenheid. Alleen wat u niet wel gelukken zal, is om uit hun optreden en uitlatingen met eenige zekerheid op te maken, welken indruk van het moederland ze nu naar Java terug meenamen. In beleving van vorm en term staan ze boven ons, maar hier hangt dan ook rechtstreeks mee saam, dat er niet licht iets over hun lippen komt, of het is gekonfijt.

De Regeering ging zeer juist te werk, dat ze dit Comité beleefd en deftig ontving, maar toch er geen overdreven huldebetoon aan spilde. Dit zou stellig min goed zijn geweest. Deze sociale gezanten mochten toch niet onder den indruk geraken, alsof onzerzijds aan hun bezoek een overmatige beteekenis werd gehecht. Ook konden we, in vergelijking met voor 50 jaar, ons eerlijk en waar voordoen. De periode van het Batig slot vindt thans bij niemand meer verdediging. Over de Oost-Indische Compagnie zal niemand zich, wat het koloniaal egoïsme betreft, thans nog in gunstigen zin uitlaten.

Ook zij wisten natuurlijk, dat het gevaar voor ons koloniaal bewind hier te lande het meest van de zijde van Tokio wordt geducht, en omgekeerd begrepen wij zeer wel, dat het voorbeeld van Formosa en Korea, en zelfs van Zuid-Mandchoerije, voor hen weinig aantrekkelijks heeft. Lang niet in elk opzicht zijn ze met onze bewindvoering ingenomen, maar toch zou een opperbewind dat in Tokio zat, hen nog minder aantrekken. Ze trachten daarom in volle oprechtheid het vooralsnog met ons te vinden, en zullen allicht van hun voorkeur voor ons bewind niet licht aflaten.

Toch zij men er steeds op bedacht, dat, komt 't vroeg of laat voor hen tusschen Azië en Europa te staan, het rasbloed ten slotte altijd het sterkst trekken zal, en 's-Gravenhage voor Tokio zou moeten onderdoen.

Komt er eenmaal zuiging in het rasbloed, dan verliest ten slotte elk ander element zijn aantrekkingskracht, en zoekt ras ras.

Van den Islam gaat lang niet meer de saambindende kracht uit, gelijk de historie hiervan wist te verhalen. Ook in den huidige oorlog zag men het opnieuw, hoe de 67 miljoen Islamieten in Engelsch-Indië er niet aan dachten om het voor den Sultan aan den Bosporus op te nemen.

Niet zonder gewicht zal intusschen de indruk zijn, dien „Indië Weerbaar” uit de Residentie medenam. Ze moeten wel gevoeld hebben, hoe nog altoos een zeer groot deel van onze Ned. welvaart teert op wat we uit Indië ons ten goede lieten komen. Op de vraag, wat onze Archipel uit Nederland trok, en wat Nederland trok uit den Archipel, zal het voor Java min-gunstige antwoord, met name in de Residentie, het Comité kwalijk met zelfvoldoening hebben vervuld.

Een ervaren koloniaal zal uit hun blik iets althans ontrent hun indruk hebben opgevangen. Verreweg de meesten daarentegen zullen uit hun beleefden, lachenden blik zoo goed als niets hebben gemerkt.

Misschien hooren we straks uit de Indische Pers iets meer.

***

Het Amsterdamsch Weekblad voor Ned. wijdt een reeds artikelen aan:

De verdediging van Nederlandsch-Indië,

en vraagt dan:

„Het vraagstuk der verdediging van Indië is meer dan ooit urgent geworden. Het heeft eindelijk zelfs belangstelling in Nederland mogen vinden. Doch het aantal meeningen, plannen, strijdvragen, en leuzen is op bedenkelijke wijze gegroeid en het wordt moeilijk zich een juist beeld van de ware behoeften en van de aangeprezen middelen te vormen. Het kan dus nuttig zijn in enkele korte artikelen het geheele vraagstuk eens zakelijk voor de lezers van dit blad bloot te leggen.”

Het Nr. van 2 dezer begon met:

De vroegere defensie-plannen.

***

De Vrijzinnige Democraat van 2 dezer nam van Mevrouw Cl. Hogenraad op een

Open Brief aan Abdulmoeis.

waarin zij o. m. schrijft:

„30 à 40 jaar geleden was het gevoel van rechtvaardigheid en algemeene menschenliefde nog bij weinigen ontwaakt; ook de Javanen hadden hunne groote gebreken: kenden bijna geen waarheid en om

die reden kon men niet geheel „vertrouwd” met hen omgaan.

Zeker is er ontzettend veel leed geleden in Indië (echter niet alleen in Nederl.-Indië); maar dit lijden is — gelijk voor een ieder — ook voor den Inlander de weg geweest tot groei en vooruitgang en een middel om te ontwaken! Want niets wordt geboren zonder pijn..... en al moge het nieuwe licht ook nog lang niet voor iedereen waarnaembaar zijn..... toch schijnt het reeds voor sommigen. En al is evolutie latent, toch worden de weinigen van heden de velen van morgen.”

„En nu ten slotte nog een feit genoemd als troost en bemoediging van Insulinde: namelijk dat diegene, die thans de voorgedij voert over uw land en volk, iemand is die evolutie kent en voelt — hijzelf en zijn allernaaste omgeving — en indien hij, de tegenwoordige Gouverneur-Generaal, maar lang genoeg aanblijft, zal dit groote uitwerking hebben.”*)

***

In hetzelfde blad lezen wij:

Aan het Indies Comité.

Na het horen van de lezing van Abdulmoeis voor de vrijzinnig democratische bond op 11 Mei.

't Klimmen in den klapperboom

Economies te bereeknen,

Is voorwaar geen kleinigheid

Zo maar daadlik op te teeknen.

Van de bibit tot de boom,

Van de klapper tot de kopra,

't Zweet van vader en van zoon

En zelfs van den over-opa.

Maar ik geef u schoon gelijk,

Abdulmoeis, met uw klagen

Dat de tusschenhandel niet

In zijn rol is te verdragen.

Economies, politiek

Kweke men uw volk van slaven

Tot een schoon en edel ras

Enkel vrijen, enkel braven.

Vang het Nederlandse oor,

Warm ons volk voor uwe rechten;

Denk, het maaakte u niet er toe,

Neen, het vond u reeds als knechten.

Vraag aan Holland's kunstenaars,

Wat ons volk hen stil deed lijden,

Dat de besten van hen wierp

Op de mestvaalt te allen tijden.

Wie de grote trom niet roert,

Zal geen aandacht voor zich vinden;

Jan publiek, al is 't niet kwaad,

Gaat als doven, gaat als blinden,

Wacht u niet te snelle vrucht.

Langzaam rijpen grote zaken

En een land, dat slaapzucht heeft,

Is niet gauw ter been te maken.

Maar blijf waardig, recht en hoog,

Laat u niet op zwaks betrappen:

Geen hoera-ra-politiek,

Noch sentimentele grappen!

AUGUST HEYTING.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Landbouw-onderwijs-toestanden onder de Inl. bevolking in de Buitenbezittingen.

Onder het bekende motto: „Wijs mij de plaats, waar ik gezaaid heb”, wijdt de heer A. A. M. v a n L i e r o p in de „Loc.” in een tweetal nummers een artikel aan bovengenoemd onderwerp, dat van zeer groot belang is, daar volgens de laatste volkstelling op Java van het totaal aantal Inlanders, die een beroep of bedrijf uitoefenen, 84 pCt. betrokken is bij het landbouwbedrijf.

Hoewel voor de Buitenbezittingen het percentage landbouwers niet nauwkeurig is op te geven, zal het naar alle waarschijnlijkheid niet belangrijk lager zijn dan 84 ten honderd. In Nederland is slechts 30 pCt. van de totale bevolking bij den landbouw betrokken, zoodat de Inlandsche bevolking van Ned.-Indië een landbouwende bevolking bij uitnemendheid genoemd mag worden.

De landbouw geeft derhalve allereerst de lijn aan, „waarlangs zich welvaart, ontwikkeling en vooruitgang bewegen en dan lijkt verbetering van den Inlandschen landbouw het middel ter verkrijging van betere economische toestanden.”

Om tot die gunstiger toestanden te geraken, dient thans reeds de hand aan den ploeg geslagen te worden, daar de sterke bevolkingstoename, zoowel als het feit, dat Indië steeds meer in het wereldverkeer opgenomen wordt, onherroepelijk voeren tot zware concurrentie, welke den economischen toestand ongunstig beïnvloeden zal.

Houdt men daarbij in het oog, dat van een gezond evenwicht tusschen de gewone Indische Staatsinkomsten en uitgaven niet gesproken kan worden en men ter bereiking van een schijn-evenwicht zijn toevlucht neemt tot financieële kunstgrepen, dan zal men de

* De Ind. bladen meldten reeds eenigen tijd geleden, dat Graaf v. Limburg Stirum verzoekt zou hebben van zijn ambt te worden ontheven, zoodra deze wereldoorlog ten einde is. Red.-Com.

FLANEL
TROPICAL
DRILL
LUSTER } **Costumes.**
ANDRÉ KLEINGELD
KLEEDERMAKER
Groot Hertoginnelaan 132, DEN HAAG. Tel. H 6682

Tel. Interc. H. 447.
Hotel de Bellevue
Bezuidenhout 15
's GRAVENHAGE

HOLLAND TYPING OFFICE
Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625
Type- en Vermenigvuldigbureau
Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.
E. VAN OS, Directrice.

The Ph. van Ommeren Corporation
of New York.
42 Broadway New York
belast zich met expeditie en verschepping van goederen van
Amerika naar Holland, Ned. Oost- en West-Indië.
enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten van anderen aard
Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door
PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

Pedicure BIJLMER, Amsterdam
SINGEL 159
Telefoon No. 356 - Centrum.
Antiseptische behandeling.
Spreekuren van 2 tot 4½ uur en verder afgesproken uren.

Mantel en Costumemagazijnen
Maison H. SIMONS
Heulstraat 13 ..... Telefoon 2005
Noordeinde 17a .... Telefoon 6537
..... Mantels, Mantelcostumes, Taillecostumes .....
Avondtoiletten, Blouses, Costumerokken, Peignoirs
Steeds ruime sortering, prima coupe en kwaliteiten.

CREDIET- EN HANDELSBANK
voor Nederland en Koloniën
HEERENGRACHT 452 - AMSTERDAM
Verstrekt Credieten van f 1000.- af.

noodzakelijkheid voelen om — optimisten en koloniale specialiteiten van het oude uitbuitingssysteem ten spijt — nieuwe wegen in te slaan.

Volgens het verslag van den Pandhuisdienst over 1915 bedroeg het batig saldo voor geheel N.-I. over het verslagjaar f 4.552.834.

Het staatspoorwedgebedrijf gaf over 1914 een bruto opbrengst van f 34.714.830, waarvan een netto winst van f 15.171.635 overbleef, gelijk staande met een amortisatie-rente van meer dan 6 pCt. Klopt deze amortisatie-rente wel geheel met den rente-standaard van de Nederlandsche en N.-I. staatsleeningen? vraagt sehr.

Het zout, een onontbeerlijk volksverbruikmiddel bracht over 1914 ruw f 12.729.280 op.

„Bedenk men nu, dat het de taak is van een economisch goed bestuur land, het bruto winsteijfer op deze diensten zooveel mogelijk te doen samen-vallen met het exploitatiecijfer, vermeerderd met de rente van de aanlegkapitalen, en dat wij dit uit gemis aan voldoende andere baten niet kunnen doen, zelfs al zouden wij het wenschen, ja, dat wij, om de begroting kloppend te maken, zelfs gedwongen zijn onze toevlucht te nemen tot het trekken van winsten uit het opium-monopolie tot een netto-bedrag van ruim f 27.000.000 over 1914, zoomede van f 1.101.135 over 1915 uit de pacht der dobbelspelen (vergelijk het Koloniaal verslag 1915), gezwezen nog van de opdrijving der belastingen voor de Inlandsche bevolking en den druk der onbetaalde heerediensten, dan zal men wel willen toegeven, dat aan ons financieel-economisch stelsel nog zeer veel hapert.”

Eerst wanneer de Inlandsche landbouw een zoodanige hoogte bereikt heeft, dat het mogelijk zal blijken uitvoerrechten van bepaalde landbouwproducten te heffen en andere billijke belastingen op te leggen, ter vervanging van bovengenoemde onereuse winsten, zal ons bestuur op een gezond financiële basis rusten. Daarenboven zullen de enorme winsten van veel Europeesche grootcultures voor een veel grooter percentage in de algemeene bestuurskosten van Ned.-Indië moeten bijdragen, zoodat ze *inderdaad* een belangrijke factor betekenen voor de welvaart der bevolking in stede van een „financial draining system” te zijn.

Landbouwonderwijs moet het wachtwoord zijn, landbouwonderwijs ook voor de Buitenbezittingen, waar de landbouw nog voor een zeer groot deel bestaat uit *roofbouw*. Niet alleen het allen landbouwers over de geheele wereld aangeboren conservatisme moet uitgeroeid, maar de landbouwkundige kennis en begrippen der bevolking moeten verruimd en verrijkt worden. Wat heeft de Inl. landbouwer in de Buitenbezittingen geleerd van zaadselectie, zaadop-schuring, grondbewerking, bemesting, snoeien, oogst- of productiebereiding; wat weet hij van methodische bestrijding van ziekten en plagen in de voornaamste cultuurgewassen?

En toch is de uitvoer van verschillende producten uit de Buitenbez. niet onbelangrijk, als we nagaan, dat in 1913 de uitvoer rechtstreeks naar het buitenland (niet meegerekend dus hetgeen over Java daarheen ging) bedroeg:

aan copra	36 mill. gld.
„ rubber	14 „ „
„ peper	6.220.000 gld.
„ pinang	3.329.000 „
„ gambir	3.137.000 „
„ katoen	1.484.000 „

Maar te betreuren is het, dat de bevolkingsrubber van *Djambi*, de *Westerafd. van Borneo* en van elders op de Singapore-markt als de „usual bad quality” wordt opgeveild, dat de geogste peper vermengd wordt met bladerafval en zand, de katoen, verkregen van de afgevalen onrijpe, onontwikkelde vruchtstapels vermengd wordt met de rijp geogste, dat de klappers, onrijp geplukt, het vruchtvlies er van onvoldoende gedroogd, op de markt bekend staan als een weinig gewild product van „poor quality.”

Landbouwleeraren, dessal landbouwscholen zijn dringend noodig en om deze te verkrijgen, staan de navolgende wegen open:

I. De toeloop tot de middelbare landbouwschool te Bandoeng moet bevorderd worden door het beschikbaar stellen van ruime beurzen, en de toekenning van behoorlijke uitrustingskosten en salaris bij aanstelling tot aspirant-landbouwleeraar.

II. Men vorme een corps mantri's voor den Inl. landbouw, welke mantri's aan groote praktische kennis, zekere theoretische kennis van den landbouw dienen te paren.

Is aldus na verloop van een 15-tal jaren de grond gelegd van het systeem voor de ontwikkeling van den Inl. landbouw, dan kan op het voetspoor der reeds bestaande ordonnantie in de Buitenbezittingen een algemeene ontginning-ordonnantie in het leven geroepen worden, waarbij de strafbaarstelling van den roofbouw een machtige factor zal zijn ter verkrijging van betere landbouw-toestanden en die den tani van zelf naar intensiever landbouw zal voeren.

Wenschen van ambtenaren.

In de *Mededeelingen* van den Bond van niet-ge-diplomeerde ambtenaren komt een stuk voor over de positieverbetering van ambtenaren.

Stelde men als eisch voor indienstneming van klerken b.v. eindexamen M.U.L.O.-school of een ander gelijkwaardig dan wel hooger diploma, zoo zoude

als aanvangssalaris f 75.— 's maands kunnen toegekend worden, met jaarlijksche traktementsverhoogingen van f 15.— tot een maximum van f 150.— Iemand op 18-jarigen leeftijd in dienst gekomen, zou dan op 23-jarigen leeftijd het maximum bereiken. Aan hen, die alleen de L. S. hebben afgevoerd, ware op 18-jarigen leeftijd als klerk een aanvangssalaris van f 50.— 's maands toe te kennen met jaarlijksche verhoogingen van f 10.—, zoodat op 28-jarigen leeftijd het maximum bereikt was.

Jongelieden, jonger dan 18 jaar, die in 's lands dienst traden, zouden als leerling-klerek een aanvangssalaris van f 30.— moeten ontvangen om op 18-jarigen leeftijd tot klerk te worden bevorderd.

Voorts behoort er gelegenheid te wezen om op een cursus, waarvan de lessen in den vooravond gegeven worden, zich theoretisch te bekwamen voor den administratieve dienst.

Eindexamen van dien cursus zou den weg moeten openen tot bevordering tot commies op een aanvangssalaris van f 200.— met 3-jaarlijksche verhoogingen van f 50.— tot een maximum van f 500.—, aan welk maximum de titel van hoofdcommies ware te verbinden en dat op 40-jarigen leeftijd bereikt zou kunnen worden.

Werden bovendien een voldoende aantal referendarisplaatsen opengehouden, zoodat er bij behoorlijke plichts vervulling een goede kans bestond om tot dat ambt bevorderd te worden, zoo „zouden een heele massa onbillijkheden, welke de tegenwoordige regeling aankleven, voor goed naar het rijk der geschiedenis verwezen zijn.”

De thans bestaande trek naar de particuliere kantoren zou zich dan naar de regeeringsbureaux wenden, zoodat er voldoende ambtenaren zouden zijn, om een behoorlijke schifting te houden en er vrij ruime keuze zou zijn.

Consequentie-vrees?

De „*Loc.*” bespreekt onder bovenstaanden titel de wijziging, die er in de subsidie-ordonnantie voor het bijzonder onderwijs gebracht is.

Luidde die, wat het toezicht op het onderwijs aangaat, vroeger:

„Geen subsidie wordt toegestaan voor toezicht, namens een organisatie of vereeniging als in art. 1 bedoeld (n.l. „kerkelijke organisatie of rechtspersoonlijkheid bezittende vereenigingen”, welke zich mede of uitsluitend met Inlandsch onderwijs belasten) uitgeoefend door personen voor wier salariering reeds uit anderen hoofde subsidie wordt genoten, of die hun salaris uit 's lands kas ontvangen,

in de nieuwe ordonnantie vinden we:

Subsidie wordt slechts toegestaan voor toezicht, namens een organisatie of vereeniging als in art. 1 bedoeld, uitgeoefend door „zendelingen, Roomsche-Katholieke geestelijken of personen in het bezit van de akte „van onderwijzer, bedoeld in art. 32, onder a, van het „Europeesch onderwijsreglement (Staatsblad 1894 No. 192), „dan wel van een door den betrokken inspecteerenden ambtenaar van het Inlandsch onderwijs afgegeven verklaring van geschiktheid voor hun taak.”

Uit de nieuwe redactie van het artikel maakt de *Loc.* op, dat de Mohammedaansche geestelijkheid van toezicht-subsidie uitgesloten is. Dat vindt het blad juist, daar de bijzondere school bij uitstek en uitsluitend onder overheidstoezicht behoort te staan, maar begrijpt niet, waarom het christelijk onderwijs bevoorrecht wordt, en vraagt of zendelingen en R.K. geestelijken, *in het algemeen gesproken*, zooveel verdraagzamer en voor het houden van toezicht op eigen onderwijs zooveel bevoegder zijn. Het met staatsgeld bekostigen van een *eigen* schooltoezicht is een groote fout, de achterstelling hierbij van den landsgodsdienst een grotere.

Die conclusie van het blad wordt echter, zooals het schrijft van „goede zijde” in twijfel getrokken: de nieuwe regeling toch zou geen andere strekking hebben dan het stellen van een waarborg van *geschiktheid*, welke zal moeten blijken uit een door den betrokken inspecteur van het Inlandsch onderwijs af te geven verklaring. Zendelingen, R. K. geestelijken en zij, die de Eur. hulpakte bezitten, zijn van het overleggen eener dergelijke verklaring vrijgesteld.

De *Loc.* erkent, dat er een lezing mogelijk is waarbij de uitsluiting van Mohammedaansche geestelijken niet volkomen is, doch vindt niettemin, dat er met twee maten gemeten wordt, daar de laatstgenoemde geestelijken achtergesteld worden bij de eerstgenoemde, wat aanleiding kan geven tot willekeur, zoowel als tot ontstemming aan Mohammedaansche zijde.

Het blad verwacht van deze nieuwe regeling veel onaangenaams voor de Reg., wat niet anders kan bij een stelsel, dat in zichzelf ondeugdelijk is.

Aanslagen op assistenten.

De assistent *Des Bouvrie* van de onderneming *Soengei Silau*, was in het laatst van het vorig jaar bijna het slachtoffer van een moordaanslag geworden. Bijna een half uur lang met zijn aanvaller, een koelie natuurlijk, worstelende, voordat er hulp kwam opdagen, had hij een vrij diepen steek in den rug en eenige verwondingen in den buik opgelopen. Uit de woorden van den koelie: „*Kalau kowe tida mati sekarang, besog*”, bleek, dat de aanvaller het op het leven van den assistent gemunt had.

Toch werd de zaak niet door den landraad, doch door den magistraat te *Tandjong Balei* berecht, vermeldt *De Planter*, en kreeg de koeli slechts 3 maan-

Beschaafde Familie, in HAARLEM,
biedt HUISVESTING aan voor schoolgaande kinderen. Goede verzorging, gezellig tehuis, toezicht op studie.

Prijs f 1000.- à f 1200.- per jaar.

A. J. COMELLO—v. D. BILT,
Verspronckweg 59rood. Leerares Fransch M. O.

Maatschappij NUTRICIA
Zoetermeer.

VERSCHILLENDE
ZUIGELINGEN-VOEDINGSSOORTEN.

COMPLETE VOEDING VOOR LIJDERS
AAN SUIKERZIEKTE.

HUISHOUDELIJKE MELKPRODUCTEN.

Filialen in alle hoofdplaatsen van Nederland.

Alom vertegenwoordigd in geheel Ned.-Indië.

Onze melkpreparaten blijven in elk
klimaat onbepaalden tijd goed.

Het oog
van de meest
geroutineerde typiste
heeft reeds lang ontdekt,
dat de

Monarch
Wahl
schrijfmachine
ongeevenaard

is.

HOOFDAGENTEN
HEYENBROCK HASELAGER & Co
AMSTERDAM - ROTTERDAM.
DEN-HAAG

Brood-, Besluit- en Banketbakkerswinkel
van J. J. MOOLENAAR.
Tasmanstraat 134 's-Gravenhage.

Alle Artikelen verkrijgbaar der
KONINKLIJKE BROOD- EN BESCHUITFABRIEK
LENSVELT NICOLA.

Woning-Bureau
en
Electro-Technisch Bureau
SCHURMANN,
RIJSWIJK b. d. Haag.
HEERENWEG 2-4. TEL. INTERC. 143.

ELECTRISCHE INSTALLATIES
VOOR LICHT EN KRACHT

BLIKSEMAFLEIDERS

ZWAKSTROOM INSTALLATIES

Gratis Plannen en Begrotingen.

den *krakal*, met de mededeeling, dat hij daarna naar Java teruggezonden zou worden.

Het vonnis vermeldde, dat „niet was gebleken, dat de delinquent den assistent had willen doodsteken of op andere wijze om het leven brengen.”

Deze onverklaarbare uitspraak wordt geweten aan de omstandigheid, dat te *Tandjong Balei* de magistraatsfunctie juist in andere handen was overgegaan en aan het erger dan gebrekkige vóóronderzoek van den *djaksa*.

De assistent heeft zich tot het bestuur van de A. V. R. O. S. gewend om door bemiddeling van dat bestuur een klacht bij den procureur-generaal in te dienen.

De *Planter* brengt in herinnering, dat tijdens de over het bedrijfsrisico-van-assistenten met den gouverneur gehouden conferenties, door het Avros-bestuur er op gewezen is, dat een veroordeeling vaak achterwege moet blijven *tengevolge van verkeerd geleid vooronderzoek*, en dat, waar bij den assistent veel op rekening van zijn jeugd en mindere ervaring mag geschreven worden, dit evenzeer geldt voor enkele controleurs, die het gewicht van sommige zwaardere overtredingen niet begrijpen.

De verbijsterende ongelijkheid van rechtspleging ten aanzien van aanvallen op assistenten blijkt uit het feit, dat deze man 3 maanden *krakal* kreeg, terwijl een Javaan, die ongewapend een assistent enkele minuten lang de keel dicht kneep, door den landraad werd veroordeeld tot 5 jaar buiten den ketting.

Suriname.

In een hoofdartikel geeft „*De West*” van 22 Maart beschouwingen over het financiële plan-Staal.

„Wij hechten, — aldus het blad, — in het algemeen slechts betrekkelijke waarde aan financiële plannen.

Hoewel een verstandig financieel beleid ongetwijfeld kan bijdragen tot de ontwikkeling van een land, is er geen enkel plan dat den economischen toestand kan beheerschen. En van dien toestand is de draagkracht der bevolking afhankelijk. Bloeien landbouw en industrie, dan vloeien de middelen ruim en zal er geen bezwaar zijn om volgens een vast plan het subsidie te verminderen. Loopt het echter tegen, dan houdt het beste plan geen steek. Wij hebben dit gezien met het plan-Idenburg”.....

Na eenige beschouwingen over dit plan, vervolgt het blad:

.....Het bezwaar nu van elk financieel plan is, dat het uit den aard der zaak berekend is op onafgebroken vooruitgang. Dit nu is ondenkbaar. De vooruitgang vormt nergens een rechte lijn. En onderbreking van den vooruitgang zal gewoonlijk nopen tot een afwijking van het plan. Is de tegenslag van korten duur, dan kan men het correctief vinden door vergelijking van *jaargroepen*, zoals Idenburg wilde. Maar ligt de oorzaak dieper (een jarenlange landbouwerisis bijvoorbeeld) dan helpt ook dit correctief niet. Wij weten niet hoe men dit bezwaar op afdoende wijze zou kunnen ondervangen.

Of het dan eigenlijk niet beter ware in 't geheel geen financieel plan te hebben?

Toch niet.

Voor al in het financieel beheer is systeem noodig. Het moet gaan langs vaste lijnen.

Het richtsnoer in de meeste landen is het evenwicht bewaren tusschen uitgaven en inkomsten. Men regelt zich zooveel mogelijk daarnaar, al is het niet altijd uitvoerbaar. Slechts bij hooge noodzakelijkheid wijkt men er van af.

Zulk een richtsnoer heeft ook de kolonie noodig, wil men niet vervallen tot stelselloosheid. Daarom is een rem noodig, die ons weerhoudt van uitgaven boven zekere grens, tenzij die bestreden kunnen worden door verhooging van eigen inkomsten.

Uit dit oogpunt is een financieel plan nuttig en noodig, mits men er niet het onmogelijke van vergt. Een machinale toepassing onder alle omstandigheden kan niet zijn in het welbegrepen belang van 't land. Men kan echter eischen, dat als tijdelijk wordt afgeweken van het plan, er duidelijk aanwijsbare oorzaken moeten zijn, die dit onvermijdelijk maken!”

Onder dit voorbehoud begroet het blad gaarne het plan-Staal, dat het zeer voorzichtig ontworpen acht en eenvoudiger dan het plan-Idenburg, waarover zooveel te doen is geweest.

Op het plan-Staal komen wij te zijner tijd terug.

„*De West*” eindigt haar beschouwingen met deze woorden:

„De financiële toestand van de kolonie is nog verre van rooskleurig. En wij verhalen ons niet, dat er menige klip is waarop het scheepje van Gouverneur Staal gevaar loopt te stranden. Maar is er wederzijdsch vertrouwen en samenwerking tusschen Moederland en Kolonie, dan durven wij op het compas van den huidige schipper met eenige gerustheid in zee te gaan.”

„*De West*” van 3 April schrijft over het standpunt der Britsch-Indische regering in zake de emigratie onder contract. Zoowel de Britsche als de Britsch-Indische regering schijnen niet van harte mede te werken aan de afschaffing daarvan. Zij schijnen van oordeel te zijn, dat, ook in het belang van de koelies

zelve, het aanbeveling verdient de contract-emigratie voort te zetten.

De Britsche regering wenscht de eindregeling uit te stellen tot na afloop van den oorlog. Intusschen heeft de Britsch-Indische regering, ten einde de besprekingen met de betrokken koloniën te vergemakkelijken, in een brief aan den Minister van Koloniën (opgenomen in de „*Times of India*” van 25 November 1916) alvast aangegeven in welke richting h. i. de kwestie moet worden opgelost.

Met een eenvoudig besluit om de uitzending van contract-arbeiders te verbieden kan niet worden volstaan. Dan zouden wervers door aanbidding van voorschotten als anderszins arbeiders kunnen bewegen om zonder contract te emigreren naar een of andere kolonie, waar zij dan ingevolge de daar geldende wetten toch tot contract-arbeid zouden worden verplicht.

Het beste ware, naar de Britsch-Indische regering meent, invoering van een verbeterd Kanganistelsel, werving door Britsch-Indiërs, die in eenige kolonie hebben gearbeid, van arbeiders voor die kolonie, waarbij een betere verhouding tuschen beide sekten zou worden verkregen.

Het Zendingsgenootschap der Ev. Broedergemeente te Zeist ontving van wijlen freule C. J. E. M. Vailant in den Haag twee legaten, elk van f 2000.— één voor zijn arbeid onder de Javanen in Suriname en één voor dien onder de Boschnegers in Suriname.

WAT DE INLANDER ZEGT.

De Taalkwestie. De Inl. wereld houdt zich hiermee druk bezig, n.m. over het al of niet wenschelijke, voortaan zich alleen te bedienen van het z.g. „laag Javaansch”. Deze belangstelling vindt uiting in artikelen in de *Sinar Djawa* en andere Maleische en Javaansche bladen. Zelfs Chinese bladen bemoeien zich met het geval en opperen de veronderstelling, dat het alleen gebruiken van het laag Javaansch op de jeugd geen goede uitwerking zal hebben, de kinderen brutaal en onbeleefd zal doen worden. Ook werd de meening verkondigd, dat de *Sarikat Islam* het is, die deze beweging op touw heeft gezet. Daartegen komt de *Oetoesan Hindia* op: lang vóór er de S. I. bestond, zijn al stemmen opgegaan, om het hoog Javaansch niet meer te gebruiken, al kan niet worden ontkend, dat dit streven geheel in de lijn ligt van de S. I.

Betoogd wordt, dat het verkeerd is, te spreken van verschillende talen in het Javaansch, daar er slechts sprake kan zijn van een aantal woorden, die in een bepaald geval moeten worden gebruikt, en dat men heelemaal niet bevreemd behoeft te zijn, dat de Javaansche taal ruw zal worden, wanneer men wat ouderwetschen ballast over boord zet. Dat het *Ngoko*, het laag Javaansch; de taal der Javanen is, dat ze alleen in het *Ngoko* zich volledig kunnen uitdrukken, en dat een taal, zoals bijv. het Hollandsch of het Engelsch, die zoo'n apart stelletje woorden niet bezit, daarom toch niet ruw te noemen is.

De taal zelf wordt door het afschaffen van het gebruik van het *hoog Javaansch* volstrekt niet aangetaast. De zaak komt eenvoudig hierop neer, dat men in het gebruik van het hoog Javaansch hetzelfde heeft te zien als in het hurken en het *Sembahs* maken, n.l. een soort *vernedering*. Dat is de kern, waarom alles draait.

Tot zoover — alzo de *Bintang Soerabaja* — de meening van enkele Javanen in de Inl. bladen, waarin ontegenzeggelijk een kern van waarheid ligt opgesloten. Maar al te veel menschen meenen — zegt de schrijver — dat het Javaansch uit verschillende talen bestaat. Toch is niets minder waar. De zaak is eenvoudig, dat een betrekkelijk zeer klein gedeelte der Javaansche woorden, en wel uitsluitend die, welke in het gesprek voortdurend terugkomen, hun beleefden neventerm hebben, een nog geringer aantal een neven eere-term, om iets te zeggen of te noemen van hoog- of hooger geplaatste personen, terwijl een nog kleiner aantal in het aanspreken van minderen of gelijken voor halfbeleefde termen wordt verwisseld.

Wanneer men lieden van verschillende rang met elkaar hoort converseeren, heeft het er iets van weg, alsof ze een aparte taal spreken, maar in wezen is het er verre van af. Alles en alles schat hij het aantal woorden, dat zoo'n beleefden neventerm heeft, op nog geen 5 pct. van het totaal aantal woorden, een betrekkelijk gering deel dus. En van die 5 pct. wordt een groot gedeelte nog gevormd door een kleine verandering, een klank of uitgang-verwisseling, zoodat hij gaarne wil aannemen, dat er nog genoeg overblijft, wanneer men niet langer zich van de *Kromo*-woorden wil bedienen.

Intusschen zit er in het streven van enkele jongelui, om maar eens even te breken met een eeuwen oude traditie, iets zeer onsympathieks, dat niet zoo heel gemakkelijk onder woorden te brengen is. Verschillende Javanen, die hij over deze kwestie sprak, van een Regent tot een eenvoudigen *goeroe* toe, voelden dat onsympathie in dat streven ook. Ontwikkelde Javanen zijn van oordeel, dat in den loop der tijden veel van deze vormen, door enkele heethoofden zoo gewraakt, zullen afslijten, dat veel woorden

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuitfabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE

TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe

Leden aan.

Behalve GOED BROOD

wordt U een dividend

van 5 %o gewaarborgd.

Rotterdamsche Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 52.000.000.-

ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE

Boompjes

Feijenoord
Glabbeek
Schiedam
Vlaardingen

Rokin

Zaandam

Mauritskade

Bezuidenhout
Kneuterdijk
Naaldwijk
Rijswijk
Scheveningen

Handelscredieten.

Voorschotten in rekening-Courant.

Deposito's.

Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.

Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.

SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereniging

Kapitaal en Reserven f 5.750.000.-

Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.

Alkmaar

Alphen a/d Rijn

Amersfoort

Apeldoorn

Arnhem

Barneveld

Bodegraven

Coevorden

Culenburg

Delft

Doetinchem

Elkum

Dordrecht

Drachten

Ede

Franeker

Geldermalsen

Gouda

Groningen

Harlingen

Heerenveen

Hengelo (O.)

Katwijk

Leeuwarden

Leiden

Purmerend

Schagen

Sliedrecht

Sneek

Stadkanaal

Terneuzen

Tholen

Tiel

Uithoorn

Utrecht

Veenendaal

Vlissingen

Wildervank

Woerden

Hmuiden

Zeist

Zierikzee

Disconteeren en Incasseeren.
Wissels op Binnen- en Buitenland.

in onbruik zullen geraken, en dat ze er dan vrede mee zullen hebben, maar de tegenwoordige beweging — zoo meent hij — als zijnde geheel ongezond, zal wel spoedig dood-bloeden, ook al komt de zaak ter sprake op het aanstaande groote S. I. congres.

Een „wijze” vrouw. In de dessa Boelong Koelon van het district Tenggeles der afdeeling Koedoes, woont Bok Lawinah — alzo de *Sinar Djawa*. — Twee jaar geleden, zoo wordt verteld, verloor zij haar zoon en diens gevolg sloeg zij aan het malen. Na eenigen tijd keerden haar normale verstandsvormen weer terug, maar kort geleden stortte zij, naar algemeen aangenomen wordt, weer in. Althans sinds dien verdiept zij zich in wijze spreken en leeraart voor een ieder, die het hooren wil, de wijze, waarop toekomstig geluk verkregen kan worden. Gelijk dat in de dessawereld gaat, verwierf zij weldra den roep van heiligheid en alwetendheid. Naar de schrijver dan ook vernam, stroomt het Inl. publiek naar haar stulpje. Op zekeren dag kwamen haar niet minder dan 5000 personen bezoeken. Het traject Boreng-Koedoes der Semarang-Joana Stoomtram Mij beleefde een ongekende drukte. De rapporten der Inl. ambtenaren maken telken male van druk bezoek van heinde en ver gewag. Zelfs uit Soerabaja komt men haar adviezen vragen. De dessawegen zijn bedekt met stroomende volks, zoodat de mantris de huizen langs die wegen moeten beveiligen. De paggers van Lawinah's erf zijn omvergelopen, haar cassave-aanplant is vertrappt. Vrouwen en mannen trekken ver van huis, om haar te zien en te hooren en zijn niet tot terugkeer, zonder het bereiken van hun doel te bewegen.

Lawinah ontvangt de bezoekers zingend, spreken reciteerend en vraagt een elk naar het doel van zijn komst. Zij deelt mede geen dokter te zijn, noch voor de lieden te bidden. Zij geeft raad. Zij noemt den asthma-lijders kruiden ter heeling op, schrijft hun, die hoesten, djerok voor, enz., enz. Alles zingend, neuriënd, op Javaansch rijm. Een vrouw kwam haar om kinderzegen vragen en ze antwoordde, dat dit verzoek tot den man dier vrouw gericht moest worden. Zij gelast niet te liegen, geen opium te schuiven, geen overspel te plegen. stuurt gansche groepen menschen naar huis met het bevel goed te doen. En ze weigert geld aan te nemen... Zij dankt vooral haar roem daaraan, dat ze vlug van woord is en goedkoope en gemakkelijke middelen ter bereiking van het gewenscht geluk voorschrijft. De ambtenaren van het Binnenlandsch Bestuur zijn van haar doen en laten volkomen op de hoogte, doch zien er voorloopig geen gevaar in. Maatregelen worden dus niet tegen haar genomen. Doch de kans, dat de vrouw door een of ander familielid, die er geld uit wil slaan, geëxploiteerd zal worden, blijft bestaan; ook de kans, dat van die volksamenkomsten voor de een of andere propaganda gebruik wordt gemaakt. Bovendien offert menige arme dessaman toch zijn tijd en reisgeld op voor deze „vertooning”.....

Er valt hier goed werk te verrichten voor een vereeniging als de S. I. Zij kan dan Javanen er van overtuigen, dat het optreden van Bok Lawinah slechts boerenbedrog is en dat van een bezoek aan deze vrouw niet het minste nut te verwachten valt. En dan zal van zelf haar roem gaan tanen, ten slotte de vrouw vergeten worden, hetgeen stellig gewenscht is, zoo meent bovengenoemd Inl. blad.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Onrust-stokerij. De *Pewart* Soerabaja vernam, dat er op Madoera, speciaal in de omgeving van Bangkalan, tengevolge van z.g. S. I.-gestook, gevaar dreigt, en dat de bevolking aldaar op het punt staat in verzet te komen tegen het Bestuur. Zoo moet er groote ontevredenheid bestaan over de wijze, waarop de woningverbetering wordt toegepast, n.m. ten koste van den Madoerees, die met zijn vele vrouwen en door zijn groote dobbelzucht, 't geld er niet voor heeft, het er althans niet voor wenscht te besteden. De bevolking verlangt, dat het land die kosten zal dragen. In de dessa Sendang zijn onlangs reeds ongeregeldeheden voorgevallen, doordat de bevolking, duizendtallen dakpannen, bestemd voor de woningverbetering, moedwillig vernielde. Bij onderzoek bleken de heeren, allen S. I.-ers, naar ondernemingen op Java te zijn gevluht. Onder de oogen van de politie wordt openlijk gedobbelde. Scheepsjongens van Nederlandsche mailboten voeren in groote hoeveelheden vuurwapenen in, waarop zij f 50.— per stuk verdienen. Hoofdzakelijk heeft de invoer op Soetja plaats, waar de geheele politiemacht uit slechts één mantri en één oppasser bestaat, welke macht des nachts onzichtbaar is. Het toezicht te Bangkalan en te Sembilangan laat eveneens te wenschen over. Het personeel van de barisan, dat van tijd tot tijd tot machtsvertoon gebezigt wordt, en de eenige militaire hulp op Madoera uitmaakt, behoort zonder uitzondering, de Inlandsche officieren inbegrepen, tot de S. I. en is derhalve niet betrouwbaar te achten in tijden van gevaar.

Druk verkeer met Japan. Hetzelfde blad vernam, dat de betrekkingen tusschen Indië en Japan hoe langer hoe drukker worden, wat o.m. blijken kan uit een regeeringscirculaire aan de hoofden der departementen van algemeen bestuur. Daarin wordt gezegd,

dat aangezien gebleken is, dat de briefwisseling over en weer van het Nederlandsch gezantschap te Tokio met verschillende diensttakken in Ned.-Indië gaandeweg zulk een omvang heeft gekregen, dat zij minder overzichtelijk is geworden, de gezant het voorstel gedaan heeft, die briefwisseling in Indië in één hand te vereenigen door de verzending van alle ambtelijke bescheiden uit Indië naar gemeld gezantschap en omgekeerd uitsluitend te doen geschieden door tusschenkomst van den Gouverneur-Generaal. De Gouverneur-Generaal ging met dit voorstel accoord, zoodat daar het gewenschte overzicht gemakkelijker zal verkrégen kunnen worden.

Pestbestrijding. Te Malang is volgens de *Bintang Soerabaja* een conferentie gehouden van het leidend personeel van den Dienst der Pestbestrijding. Deze vergadering, welke haar groot belang ontleende aan het feit, dat daar zou worden getracht tot eenheid te komen omtrent eischen van wege dien dienst te stellen bij den bouw van woningen en ook pakhuizen, alsmede ten opzichte van de bewoning, werd o.m. bijgewoond door den burgemeester en den directeur van gemeentewerken van Soerabaja. De rooimeester was verhinderd. Op deze vergadering werd duidelijk vastgelegd, met welke principieel verschillende omstandigheden men in een stad vergeleken met het platteland heeft te doen en nadat de vertegenwoordigers van Solo de bepleiters van de belangen van Soerabaja waren bijgevallen, werd de eenheid verkregen in een formulering van enkele algemeene hoofdpunten, terwijl de weg om dat doel te bereiken plaatselijk zal worden vastgesteld aan de hand van eenige als desiderata gestelde praktische maatregelen. Breedvoerig werd ook besproken de mogelijkheid om onafhankelijk van en vooruitlopende op de stelselmatige woningverbetering een geregelde schoonmaak in te voeren, welke naar men meende te Soerabaja van gemeentewege zou kunnen worden georganiseerd onder super-intendentie van den dienst der pestbestrijding en met vergoeding van de kosten van personeel voor uitvoering en toezicht door den lande.

Chineesche Meisjes. Niettegenstaande geschrijf en protesten hebben twee Chineesche meisjes het toch ondernomen dienst te nemen op het postkantoor te Semarang tusschen zoovele ook mannelijke beambten van andere nationaliteit. Onder vele Chineezers heeft deze stap veel ontstemming verwekt. Een rasgenoot, die bevreesd was, dat het die meisjes daar niet goed zoude gaan, bood haar een betrekking aan, waar zij meer onder rasgenooten zouden verkeerden. De moeder van deze beide meisjes wees echter dit aanbod af. „Een slechte moeder” wordt zij nu genoemd in de *Warna Warta* door *Tjinta Bangsa*.

Te Batavia is volgens meer genoemd blad het eerste Chineesche meisjes-weeshuis van en voor geheel N.-I. geopend.

Oedjan Persdeliet. In de *Djawa Tengah* wordt onder dit opschrift geklaagd, dat er in den laatsten tijd zoovele vervolgingen wegens persdelieten worden ingesteld, ook tegen de redacteurs van Maleische en Chineesche bladen. De opmerking wordt gemaakt, dat deze vervolgingen feitelijk een reclame voor de vervolgd bladen zijn. De schrijver eindigt zijne beschouwing met den lezers de leus in herinnering te brengen: „Brani krana benar, takoet krana salah”.

Oog om oog. In hetzelfde blad wordt aan Chineezers en Inlanders in overweging gegeven om de onbeleefdheid der Europeanen (bedoeld wordt voornamelijk het gebruik van het woord „kowé”) met gelijke munt te betalen. Een uit de *Pertimbagan* overgenomen verhaal wordt gedaan van een deswege te Bاندong ontstaan twistgesprek tusschen een Europeaan en een hadji, waarbij de Europeaan het afgelegd heeft en de vertaler zich ziek gelachen heeft.

Onder der titel „Semarangsch zoeklicht” wordt door T. Coöperator medegedeeld, dat er werkelijk zoovele Europeanen zijn, die de Chineezers en Inlanders minachten. Daarna wordt hevig gescholden op den assistent-resident de Groot te Solo, de politie te Semarang en de Europeanen in 't algemeen te Djokdja.

Op Stoelen zitten. *Tjoklipo* te Keling deelt aan de *Sinar Djawa* mede, dat men te Japara, op initiatief van den regent aldaar, een *Regentschapsraad* wil oprichten, met de bedoeling, dat op vergaderingen van dezen Raad de leden dezer vereeniging op stoelen zullen plaats nemen. Is 't niet beter — vraagt hij — om met dit zitten op stoelen niet te wachten op de oprichting van deze vereeniging, maar er nu terstond mede te beginnen, en wel bij de petinggis (dessahoofden) als zij op de gewone conferenties verschijnen. Niet meer *kodok-kodokan* (Kikvorschachtig) doen!

Welkom Bezoek. In de *Sri Sumatra* worden in een artikel van *Normasatoe* (pseudoniem) de maanden December 1916 en Januari 1917 in 't bijzonder geprezen, als zijnde gelukkig voor de Inlanders van Sumatra's Westkust terzake van de komst van het lid in den Raad van N. I. den heer Liefcrinck, van wien verwacht wordt, dat hij een eind zal maken aan de zware heerendiensten en belastingen en aan de knevelarijen en plagerijen door Inl. Hoofden.

In hetzelfde blad (*Sri Sumatra*) komt voor een „Open Brief” aan „Toean Adil” (waarschijnlijk den heer Liefcrinck) waarin dezen gebeden en gesmekt wordt spoedig te Ras-Ras (Fort van der Capellen) te willen komen om den kleinen man, die ver

G. JANSSEN 1/2 Janssen & Coenen

DEN HAAG,
v. Merlenstraat 79,
Tel. 6388.

AMSTERDAM,
Tel. N. 1339.

Oost- en West-Indische Uitrustingen.

Leverancier van verschillende Stoomvaartlijnen.

HOOGERE BURGERSCHOOL 5-jarige cursus met voorbereidingsklassen. VOORSCHOTEN.

Bij schrijven van Z. Exc. den Minister van Binnenlandsche Zaken, d.d. 25 Juni 1906, is het INSTITUUT WULLINGS erkend als een H.B.S. met 5-j. c.

Kost- en Schoolgeld f 950.-/f 1250.-.

Tot heden slaagden:

107 cand. voor	Eindexamen H.B.S. 5-j. c.
19 " "	Kon. Mil. Acad.;
27 " "	Cadettenschool;
17 " "	Adelborst;
20 " "	Cand. O. I. Ambt.; Zeev. en Machinistenschol, Poste- rijen, enz.

De Directeur:

H. WULLINGS.

Augustus 1916.

Eerste Electriche Lijstenfabriek in DUINOORD

H. BOS, 2e Sweelinckstr. 99, Den Haag, Tel. II 8757

LIJSTEN voor Olieverf Schilderijen en
ENCADREMENTEN.

Opnieuw Vergulden van Spiegel- en Schilderijlijsten.

Specialiteit in OUD GOUDEN LIJSTEN, Belgisch fabrikaat.

BEDWATEREN

Zij, die aan bovengenoemde kwaal lijdende zijn, kunnen **algeheele genezing** bekomen, door het gebruik van het middel van den Med. Docts. Arts H. L. F. RUDING.

Voor verdere inlichtingen zich per brief te wenden **Z.-O. Buitensingel 58, Den Haag.**

VERKOOPHUIS

GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107

Tramhalte 7 en A DEN HAAG
halte Valeriusstraat

Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. —

DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

van den vlaggestok woont, te helpen, opdat hij moge worden ontlast van te zware heerdiensten en onwettige heffingen zijner Hoofden.

Klachten. „Stempublik“ beklagt zich in hetzelfde blad over den Gemeenteraad van Poelo Tello en zijn voorzitter, den gezaghebber J. C. van Leeuwen. Voor het niet nakomen van een keur betreffende de verplichting tot het witten 2 x 's jaars van de erf- of woningafluitingen langs de groote wegen werden eenige Chineezers veroordeeld tot een boete van f 1 ieder. Zij hadden toen het voornemen om gratie te verzoeken, maar werden daarvan door genoemden gezaghebber terughoudend, die hun toezegde de boeten te zullen betalen, indien zij den Raad wilden verzoeken de betrekkelijke keur in te trekken. Zij deden dat verzoek en betaalden intusschen maar eerst zelf de boeten. Het verzoekschrift werd medegegeekend door de Chineesche leden van den Gemeenteraad. Maar toen het op de behandeling van deze zaak aankwam, werd vóór de opening van de zitting door den gezaghebber verklaard, dat naar zijne meening de keur niet kon worden ingetrokken. Bij de beaardslaging was er onder de Chineesche leden en mede-onderteekenaars van het request slechts één, die het ondersteunde, anderen waren er, die het zelfs bestreden, ten slotte werd de keur gehandhaafd.

Ook laakte hij (bovenbedoelde schrijver) 't in den gemeenteraad, dat deze een heffing van 5 % handhaafde van het bedrag door districts- of magistraatsgerecht toegewezen voor civiele vorderingen, te betalen door de winnende partij. Deze heffing was, zede hij, reeds bij een vroeger Staatsblad ingetrokken. Tenzeerste hierover verontwaardigd, verklaarde hij, dat de Gemeenteraad hierdoor is getreden in de perogatieven van den Minister van Koloniën en den Gouverneur-Generaal.

In een ander nummer van hetzelfde blad wordt echter dezelfde gezaghebber, van wien door een Chinees zooveel kwaad wordt gezegd, door een zekeren „Naratja Adil“ als bijzonder eerlijk en rechtvaardig geprezen.

Van Vreemde Koloniën.

Duitsche koloniale vredeseischen.

De D. koloniale vereeniging, die te Leipzig een vergadering hield, onder voorzitterschap van hertog Johan Albert van Mecklenburg, kon bij verrassing een rede van den minister van Koloniën Dr. Solf op haar agenda brengen. De verrassing was te grooter toen bleek dat het een ontplooiing was van beschouwingen, die met medeweten van den rijkskanselier uitgesproken werden. Naar 't ons voorkomt kan in het zoo ongevraagd medegedeelde, bij den huidige stand van zaken, een betekenis worden gezocht, waarop wij elders nog niet gewezen zagen en waarin, als wij ons niet vergissen, toch eigenlijk de reden gelegen kan hebben van die zending naar Leipzig om daar ten aanhoore van geheel de wereld een officieele verklaring af te leggen, want, als met hetgeen daar gezegd is, alleen opvat zoals 't gezegd is, ware het ternauwernood de moeite waard er veel ophef van te maken.

Nieuws immers, in den zin van nog niet geopperde zienswijzen, heeft de uitvoerige toespraak niet gebracht. Zij had wel haar waarde als afweer en tegenaanval op de redevoeringen van lord Cecil en generaal Smuts, maar om dit te zeggen was een zich onverschrokken en als ongeduldig aanmelden op de vergadering van een particuliere vereeniging niet noodig geweest. Reeds bij den aanvang legde de minister er nadruk op, dat regering en volk vast besloten zijn de koloniale toekomst van D. te waarborgen. 't Koloniaal program is eenvoudig: D. wil zijn koloniaal bezit terug hebben en wil daarvan zooveel mogelijk een krachtig, economisch-productief gebied maken.

Dit lijkt inderdaad heel eenvoudig. Maar in 't verdere deel van zijn rede erkende Dr. Solf de juistheid van hetgeen tot nu toe slechts bij geruchte verkondigd was, het sedert lang bestaan van 't plan om door vreedzaam vergelijk tot een afronding van 't D. koloniale bezit te geraken.

Dit plan nu voor 't eerst openlijk uitgesproken, kan op een nummer van 't vredesprogramma van D. wijzen.

Door deze zienswijze zal 't mogelijk zijn gedeelten van de koloniën prijs te geven, zonder ze als overwonnen land af te staan. Meent D. inschikkelijker te moeten worden, en daardoor de kans op 't terugkrijgen van alle koloniën onder oogen te moeten nemen, dan moet 't een formule vinden om dit voor 't eigen volk aanneembaar te maken. Deze formule kan luiden: afronden van 't D. koloniale bezit. Moeten de verloren Schutzgebieten in 't verre Oosten en Australië wellicht opgegeven worden, dan kan afronding van O.-Afrika dit aanneemlijk maken. Moeten de vermeesterde reuzengebieden in Z.-W. en Centraal Afrika onder andere vlag blijven, 't zou alweer tegen afrondingstukken voor Duitsch O.-Afrika te verrekenen zijn. Er kan op den grondslag van afronding een geheel nieuwe verdeling van Afrika onder alle partijen plaats vinden.

Dit zou zeker een heel andere strekking hebben dan de expansie-politiek, die er op gericht was een D.-Afrikaans gebied te krijgen dat zich naar drie Oceanen zou uitstrekken en aan D. vele over alle zeeën verpreide steun- en rustpunten voor de oorlogs- en handelsvloot te geven, en wij zeggen ook niet bepaald, dat Dr. Solf een prijsgeven van deze grootsche plannen heeft willen uitspreken, maar als men in 't dringt deze opvatting zich toch onwillekeurig aan ons op. Nu de kansen op een overwinning voor de centrale staten afnemen, kunnen zij bedacht worden op 't betalen van 't gelag. De koloniën kunnen dan, althans voor een deel, de boetedoening worden, te meer omdat de koloniale uitbreiding zonder twijfel een der redenen van den oorlog is geweest. De stemming moet dan worden

voorbereid op en geleid naar die afdoening. D.-Oost-Afrika houdt zich nog goed, dit hoopt men dus te behouden, daaromheen wordt dan de afronding gedacht die een pleister op de wond moet worden, voor 't elders te verliezen gebied, ja misschien, wie weet, zelfs wel voor een afstand van Elzas-Lotharingen, als aan dezen van Fransche zijde uitdrukkelijk gestelden eisch toegegeven zou moeten worden.

Hierbij zou dan ook de lof aansluiten, die Dr. Solf de door D. voorgestane inboorlingen-politiek toezwaarde, die O.-Afrika ten goede moet komen en waarvoor hij zich aansloot bij de zienswijze van Smuts, terwijl hij de praktijk der Eng. afkeurde, die de inlanders nu in Europa tegen de blanken ten strijde voeren, en hun zoo 't gevoel voor 't rassaverschil' ontnemen.

't Suezkanaal tijdens den oorlog.

In „Economisch-statistische berichten“ van 30 Mei komen gegevens voor over 't verkeer door 't Suezkanaal in de oorlogsjaren, waaraan 't volgende wordt ontleend. Een vergelijking van 1915 met de voorafgaande jaren geeft:

	Aantal schepen			Netto tonnage.		
	1913	1914	1915	1913	1914	1915
Engeland	2951	3078	2736	12 052 484	12 910 278	11 656 038
Nederland	242	347	334	1 287 354	1 889 890	1 334 474
Frankrijk	256	228	171	927 787	799 624	666 122
Japan	68	64	119	343 782	354 376	565 945
Italië	110	131	124	290 574	369 239	365 485
Denemarken	56	42	46	171 848	163 832	166 497
Zweden	33	35	38	122 957	132 027	144 330
Noorwegen	44	41	48	98 313	96 647	135 544
Griekenland	17	49	47	54 560	138 042	95 876
Spanje	26	26	26	75 643	71 558	72 700
Rusland	110	71	17	340 595	200 423	59 535
Vereenigde Staten	8	3	1	7 476	2 562	8 436
België	—	—	—	—	—	2 170
Duitschland	778	481	—	3 352 387	2 118 946	—
Oostenrijk-Hongarije	246	176	—	845 830	691 730	—
Turkije	23	25	—	41 648	23 259	—
Siam	7	2	—	17 677	5 050	—
Perzië	7	5	—	5 159	2 491	—
China	2	—	—	2 087	—	—
Portugal	1	—	—	871	—	—
Totaal	5058	4802	3708	20 033 883	19 409 495	15 265 155

De afname van het verkeer weerspiegelde zich in de geringe ontvangsten van de kanaal-maatschappij. Deze bedroegen in 1915 fr. 98.228.098, d. i. een vermindering, bij vergelijking met 't voorafgaande jaar, van francs 26.893.138. Van 1911—1915 werden deze cijfers verkregen:

	Bruto inkomsten in fr. 1000	Dyidend in fr. per aandeel
1911	138 038	165
1912	139 923	165
1913	129 225	165
1914	125 121	120
1915	98 228	120

Als gevolg van de verminderde inkomsten is de maatschappij overgegaan tot de volgende verhooging van hare tarieven:

- 1 Juni 1916 fr. 6.75 p. ton scheepsruimte.
- 5 Oct. 1916 fr. 7.25 „
- 1 Jan. 1917 fr. 7.75 „
- 1 Juli 1917 fr. 8.50 „

Zijn, zooals uit bovenstaande gegevens ook blijkt, de Duitsche en Oostenrijksche schepen, die een belangrijke plaats begonnen in te nemen, evenals de Turksche, voorloopig uitgesloten, ook andere nationaliteiten moesten een grooten achteruitgang boeken, zooals Engeland en Frankrijk. Nederland wist zich in 1915 op een goed standpunt te handhaven. Nadien heeft de verminderde vaart en de route via de Kaap en nu via Panama daar natuurlijk wijziging in gebracht. Opvallend is dat Japan de toeneming, die reeds sedert 1896 werd ingezet, wist door te voeren.

De duikboten duiken overal op.

Uit Washington werd, volgens Reuter, door 't departement van buitenlandsche zaken geseind, dat de D. pogingen in 't werk stellen om controle te krijgen over 't eiland Santa Margarita voor de kust van Venezuela, om er een Duikbootbasis in te richten. 't Departement zou president Gomez gewaarschuwd hebben. Onmogelijk is 't niet, want de D. blijven een bewonderenswaardige activiteit ontplooiën, maar waarschijnlijk is 't toch niet, want zoo ingericht, zou 't station dadelijk onhoudbaar zijn.

Wat de Punjab heeft gedaan ?

Bij een der bijeenkomsten op de tournee van den onderkoning van Britsch-Indië, lord Chelmsford, bracht deze te Lahore hulde aan hetgeen de Punjab tijdens den oorlog gedaan heeft. Wij vinden 't merkwaardig genoeg om er 't volgende aan te ontleenen:

Als in den ouden tijd heeft deze provincie getoond de bakermat van strijdbare mannen te zijn, zij is de voornaamste bron ter reëcutering van 't Indische leger gebleven en heeft 63 percent van de recruten bezorgd sedert 't begin van den grooten oorlog in dat leger opgenomen. Hare zonen hebben met onderscheiding gestreden in Frankrijk, Gallipoli, Mesopotamië, O. Afrika en Egypte, en waar zij streden, en of zij Muzelmannen, Sikhs of Hindoes waren, steeds hielden zij den ouden roem op.

De Lahore-divisie kwam op een kritiek oogenblik in Frankrijk aan, in de herfst van 1914, zij was een der eerste overzeesche afdeelingen, die den vijand te gemoet traden, zij gaven, ook door de wijze, waarop zij den verschrikkelijken winter doorstonden, den doorslag voor de beantwoording van de vraag: of Indische troepen goede diensten kunnen bewijzen op 't Europeesche slagveld? 't Eerste Victoriakruis, dat aan een Indiër werd toegekend, werd verdiend door Naik Khudadad Khan uit district Jhelom.

Tot nu toe hebben de Punjabstrijders gekregen 3 Victoria-kruisen, 186 kruisen van verdiensten, 370 medaljes voor bijzondere daden. De deelneming aan den

Instituut WOLTERS
 Surinamestraat 25 Den Haag
 OPLEIDING H. B. S.,
 GYMNASIUM EN LYCEUM.
 C. G. J. WOLTERS.

T. B. VAN DER POL
 Daendelsstraat 1c 's-Gravenhage
 Telefoon 5785 H.

Vertrouwd adres van prima Rijkleding voor Dames en Heeren en Avondkleding.

A. VAN DER PUTTEN,
 Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330
 Specialiteit: Damesblouses - Rokken
 Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

„HUIZE ZEELANDIA“
 Pension van Statenlaan 100
 den 1sten Rang. DEN HAAG.
 Telefoon Schev. 2231.
 PRIMA REFERENTIËN. BILLIJKE PRIJZEN.
 Aanbevelend, Mevr. J. KOOPMAN.

Instituut ROELIJN
 Jan v. Riebeeckstraat 88 - 's-Gravenhage
 Eigenares en Directrice: Mejuffr. J. ROELIJN.
 Machineschrijven
 Stenografie
 Talen
 Boekhouden
 PROSPECTUS OP AANVRAGE.
 GRATIS VERKRIJGBAAR

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
 WELBEKEND - BU ALLEN DIE MET VERLOF IN NEDERLAND VERTOEVEN
 DEGELUK ONDERWIJS IN
 DUIJSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH.
 LET OP HET JUISTE ADRES DER ORIGINEELE BERLITZSCHOOL
 OVER DE WAAISCHE KERK
 58° NOORDEINDE NIET BOVEN KRUL TEL: 2234

Wed. Th. J. VAN ZUTPHEN
 MEUBELMAKERIJ en BEHANGERIJ
 VERHUIZINGEN
 HAARLEM RIDDERSTRAAT 20
 TELEPHOON 1654

succesvollen strijd in Mesopotamië zal dit aantal weer belangrijk hebben uitgebreid.

Toen in den zomer van 't vorige jaar een nieuwe oproep om mannen kwam, waren 't weer de Punjab-contingenten, die den toestand reddend.

Werden de soldijen van de troepen te velde geleidelijk verhoogd, dit is nu ook geschied voor de non-combattanten, die bij de legers velerlei diensten als helpers verrichten. Zij zijn nu, ook voor de pensioenen, gelijkgesteld met de strijders. Kan de regeering de verloren plaatsen niet verhelpen van den gesneuvelden vader of echtgenoot, zij is er wel op bedacht 't verlies zooveel doenlijk te verzachten, door de pensioenen flink te verhoogden. 't „Imperial relief fund” heeft door gulde inschrijvingen van particulieren hieraan nog een bijslag kunnen toevoegen.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-OVERZICHT.

Een zendeling over de Sarikat Islam.

In het jaarverslag van den arbeid van zendeling H. J. Eggink te Pagaroetan (Bataklanden), opgenomen in het Mei-Juni-Nr. van het Geill. Zendingsblad, leest men met betrekking op de Sarikat Islam-beweging o. m. „Een soort heilstaat wordt (door de leiders) in 't voorzicht gesteld, waarin de Sarikat alles zal zijn; de Islam groeit en bloeit en geen andere godsdiensten nevens zich duldt; de menschen niet meer zullen geplaat worden door heerdiensten en belastingen, enz. M.a.w. de Sarikat krijgt een politiek revolutionaire tint en het zou zeker onverstandig zijn daaraan schouderophalend voorbij te gaan en te doen alsof dit alles niets betekende. Men bedenke, dat wij hier een tijd beleven van allerlei reorganisaties. Daar is de Bestuursreorganisatie, waardoor aan de oude Koeria-hoofden een groot deel van hun macht is ontnomen en overgebracht op eene nieuwe instelling: het Domangschap. Dan de vorming van landschapskassen, waarvan de bevolking moet bijdragen. Straks de „dessa-scholen”, door de bevolking voor het grootste gedeelte zelve te onderhouden! Altemaal dingen, die op zich zelve goed zijn, maar die een poosje zullen noodig hebben zich in te burgeren. En onder dergelijke omstandigheden is het te begrijpen, dat velen groote verwachtingen koesteren van de Sarikat Islam en een strakkere houding aannemen tegenover wat geen gelijke kleur bekent”.

Zending H. Hendriks. †

In bovengenoemd Zendingsblad worden de verdiensten in herinnering gebracht van den oud-zending Hein Hendriks, geb. 31 Juli 1854, overl. 19 April 1917, aanvankelijk in dienst van de Utrechtsche Zendingsvereniging, later van het Java-Comité. Behalve als Zending maakte hij zich ook naam op het gebied der Indologische taalwetenschap. We citeren: „Br. Hendriks was een man van groote taalgaven; daarvan getuigt o. a. het Madoereesch-Hollandsch woordenboek, door hem en zijn zwager Penninga bewerkt. Zijn Maleische lessen werden ook door jonge Indië-gangers zeer gezocht. Het Nederlandsch Bijbelgenootschap riep herhaaldelijk zijne hulp in. Utrechtsche Zendingsvereniging en Java-Comité zonden hare kweekelingen voor de Boeroeneesche en Madoereesche talen.”

De Ned.-Indische mijnbouw-politiek.

Het Maandschrift „De Handel” (Nr. van 1 Juni) bevat eene belangrijke verhandeling over de Ned.-Ind. Mijnbouw-Politiek en de vooruitzichten der benzine-markt (via „De Auto” van 8 Maart en volgende nummers, ontleend aan de Java-Bode), van de hand van Jhr. J. C. Reigersberg Versly, ingenieur te Bandoeng.

Het artikel begint met de geschiedenis van de mijnbouw-politiek sinds 1910, waarbij de lijdensgeschiedenis van de Djambi-consessies ter sprake wordt gebracht. Daarna krijgt men eene beschouwing van het benzine-vraagstuk waarbij de schr. met cijfers de verbazende toename van het verbruik door benzine-motoren aantoonde. Vervolgens wordt duidelijk gemaakt „de invloed der benzine-prijzen op de petroleum-industrie”.

In een hoofdstuk „Wat nu verder” komt de heer v. R. V., na gewezen te hebben op de veranderde omstandigheden door den opstand in Djambi geschapen en na opgemerkt te hebben dat geld laten verdienen aan de bevolking een goed pacificatie-middel is, met een voorstel dat tot onmiddellijk handelen aanspoort niet alleen wat betreft petroleum in Djambi, maar tevens wat steenkolen enz. in andere gebieden aangaat. Ook toont schr. de fouten aan in de werking van het Hoofdbureau van het Mijnwezen in Ned.-Indië en bespreekt daarbij de kwestie of de exploitatie van de delfstoffen van Ned.-Indië zal behooren te vallen onder dat Hoofdbureau of dat het wenschelijker is dat werk afzonderlijk te houden. Doch hoe de beslissing ook moge zijn, in ieder geval behoort men te beginnen met de exploitatie. „Laat men nu beginnen met eene eenige geologen aan het werk te zetten, dan komt later de gelegenheid wel te overwegen of zij hun rapporten al dan niet op 't bureau van het Mijnwezen moeten afgeven. Op de stukken zelf, niet op hun adressen komt het aan.”

Resumeerende luiden des schrijvers voorstellen: 1o. Er worde niet langer tijd verloren en dadelijk een aanvang gemaakt met:

a. Een algemeen economisch-geologisch onderzoek, beginnende met de gebieden, waar de beste kansen zijn voor de voor landbouw en industrie meest gewenschte delfstoffen, op steenkool en op petroleum.

b. Exploratieve boringen naar petroleum in Djambi en Peusangan.

2o. Met spoed worde voorbereid de petroleum-ontginning van Staatswege en een contract voor den verkoop der productie.

Annalen van het Missiehuis te Roosendaal.

In het Nr. van Juni vertelt de heer V. Halder (missionaris in N. Borneo) een Dajak-legende, zooals hij die optekende bij gelegenheid van een Dajaksch feest,

geviert ter eere van „Siu, die den Dayak het rijstplanten leerde”. De legende is getiteld: Siu, de slangenheld.

Rubbercultuur op Oost-Java.

De Britsche Vice-Consul te Soerabaja bericht in „the Board of Trade Journal” dat de rubbercultuur op Oost-Java snel vooruitgaat en dat de boomen spoedig vrij wat rubber zullen opleveren. Als voorbeeld mogen de cijfers dienen van éene onderneming: De oppervlakte dezer plantage is 25.000 acres en in het begin van 1915 leverden de 435.039 getapte boomen 1.557.317 K.G. rubber; einde 1916 werd 3.375.147 K.G. rubber verkregen van 964.045 boomen. De gemiddelde opbrengst over beide jaren was 3½ K.G. per boom. (Ind. Merc.).

Indië. Geïllustreerd weekblad.

In Nr. 10 o. m. het volgende: Mr. C. Th. van Deventer gehuldigd (met afbeelding van de bronzen plaquette met de sprekende gelijkenis van Mr. v. D., versierd met verschillende bloemstukken). — De verdediging van Nederlandsch-Indië, door Prof. Dr. J. H. F. Köhlbrugge. — Een volksindustrie (n.l. de hoeden-vlechterij) op Curaçao (slot), door E. G. W. Fischer. — Up and downs! De Indo-Chineesche wereld, door Th. Brongdeest Sr.

Adatrechtbundels XIII en XVI.

Bij M. Nijhoff te 's-Gravenhage verschenen nagenoeg tegelijkertijd 2 Adatrechtbundels (bezorgd door de commissie voor het Adatrecht en uitgegeven door het Kon. Instituut voor de Taal, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië) n.l. Nr. XIII: Borneo en XIV: Java en Madoera. Eerstgenoemd deel bevat o. a. een volkenkaart van Borneo en aan het slot een uitvoerig literatuuroverzicht van het eiland.

Een Javaansche Bibliotheek.

In de „Oetoesan Hindia” wordt de vereeniging Boedi Oetomo, die toch bevordering van ontwikkeling wil, opgewekt zich wat meer te interesseeren voor het Openbaar Bibliotheekwezen, omdat Indië daarin zeer achteraan komt. Wel wordt erkend, dat er iets voor de volksbibliotheken werd gedaan, maar dat toch de inhoud der boeken uit die volksbibliotheken niet veel zaken is. Goed voor een grootvader, om er uit aan zijn kleinkinderen te vertellen, maar nut stichten de volksbibliotheken absoluut niet. Geen fabeltjes heeft de Javaan noodig, maar boeken om zich te ontwikkelen, boeken over kunst, wetenschap, handel en nijverheid. Vervolgens wordt de blik o. a. naar Japan geslagen en geconstateerd, dat daar heel veel voor het Openbaar Bibliotheekwezen werd gedaan, dat daar honderd duizenden boeken ter beschikking van den weetgierige staan.

„Overal is het beter dan op Java. Ja, toch is er een bibliotheek. In de harten der Javanen, waar geschreven staat de rechtsverkrachting, waaraan ze blootstaan, hun behandeling alsof zij dieren waren.”

Het „Soer. Handelsblad” is, leest men in de „Ind. Gids” van Juni (blz. 833), op de beschouwingen der „Oetoesan Hindia” ingegaan en schrijft haar bedoelingen niet te begrijpen. Het blad zegt, dat in de Indische talen zeer weinig is geschreven, waaruit volgt dat de openbare wetenschappelijke volksbibliotheken zouden moeten bestaan uit boeken, geschreven in Europeesche talen. En hoeveel Javanen zijn er, die behoefte aan wetenschappelijke lectuur hebben? Waarschijnlijk niet veel, en de weinige Javanen, die er wel behoefte aan hebben kunnen meestal wel aan de gewenschte literatuur komen.

Het blad besluit: „De tot voorbeeld gestelde bibliotheek te Tokio bevat 230.000 boeken, afkomstig van Japan of China. Zoek eens 23 d e g e l i j k e Maleische of Javaansche boeken bij elkaar? De weinige goede boeken in die talen, die er nog zijn, hebben tot auteur een..... Hollander.”

De Indische Mercur.

Inhoud van No. 23: Buletin van het Deli-Proefstation Medan, Sumatra, door P. Hondius Jz. — Suikerriet in Assam. — De industrie van de Vereenigde Staten. — Soja-boonen in de Vereenigde Staten. — Personalía (P. E. Tegelberg †). — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

De Indische Gids.

De Juni-afl. bevat de volgende artikelen: Boschbehoud of boschontginning? door A. te Wechel. — Het oplichten van de beide weerspannige regenten van Kedoe op 28 September 1744, door A. K. A. Gijsberti Hodepijl. — Een gouverneur van Atjeh, (n.l. A. Pruis van der Hoeven) door S. Kalf.

Verder bevat de rubriek varia o. m. De Indische Europeaan in de Straits. — De opstand in Djambi (slot). — Marco. — Draadloze telegraphie in Indië. — Overigens de gewone rubrieken: Koloniale literatuur. — Revue van brochures enz. — Bibliographie voor Oost- en West-Indië.

De Indiër.

In bovengenoemd Nr. van de Ind. Gids leest men, dat het eerste nummer van „De Indiër” onder hoofdredactie van den heer Razoux Kuhr, op 4 Jan. te Semarang is verschenen. De heer R. K. kondigt zijn blad aan als een politiek dagblad. Hij zegt daarvan:

„Of wij politiek het eenig noodige achten voor Indië? Eerlijk gezegd: Neen! Wij willen zelfs verder gaan en de politiek voor deze gewesten, de verschillende bevolkingsgroepen met hare tegenstrijdige belangen een kwaad noemen, maar dan een noodzakelijk kwaad. Noodzakelijk in zooverre, dat het ons den weg opent naar verbeteringen. Per aspera ad adstra! Wat gemeenteraden, schoon gekortwiekt, tot stand brachten, zou zonder die instellingen nog steeds tot de vrome wenschen hebben behoord. De Volksraad, hoe ridicul overigens, zal ons verder brengen, zelfs al zou het eenige gevolg wezen, dat we ons niet meer zullen voelen als weeskinderen in een gesticht.

Het is de regeering zelve, die aan de politiek de

Bankierskantoor
van
LISSA & KANN
LANGE VIJVERBERG 3
's-GRAVENHAGE
Administratie van vermogens
Safe Deposit

Luxe Brood- en Bankethakkerij
Willem Renout
Spuistraat 184-186 - Tel. N. 1892 - Torensteeg 7.
AMSTERDAM

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpandgeving polis levensverzekering.....
N.V. „Voorschotbank de Nederlanden”
Frederikstr. 2 Kapitaal f 1.000.000 's Gravenhage
Geeft 4,5% **Schuldbrieven** uit in stukken van f 1000.—, f 500.— en f 100.—, onder Trustee-toezicht.

F. L. VAN BOMMEL
Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 104-106
Dames- en Heeren-
Mode Magazijnen.
Handschoenen.

Haagsche Levens- en Spaarverzekering Nij
Barentszstraat 2a 's-Gravenhage
VERLEENT CREDIETEN
..... tot elk bedrag .....

Regulateurs
Westminster Carillons
SPECIAAL VOOR INDIË.
ZENITH en WALTHAM HORLOGES
in goud en zilver.
Grootste sortering. - Laagste prijzen.
J. A. J. REMMERS, Molenstraat 35.....
t/o de Oude Molstr.

..... **Melkinrichting** .....
Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683
„PASTEUR”
Scheveningen, Neptunusstr. 66a - Tel. Schev. 1853
Stoom-Zuivelfabriek

ereplaats toekent en de andere, feitelijk hogere, belangen van Indië daaraan ondergeschikt maakt. Laat ons dien wenk begrijpen en door doelbewuste deelname aan de komende politieke actie het middel vinden om Indië te geven wat het toekomt."

Nijhoff's Index.

In het Mei-Nr. van dit maandblad vonden we nog eenige titels van bijdragen, welke in het Kol. Weekblad nog niet werden vermeld.

Het van Eeden-fonds voor het natuurwetenschappelijk onderzoek van Suriname, door J. Dekker (Amsterdammer, Weekblad 7 April 1917).

De noodzakelijkheid van de instelling eener Indische volksvertegenwoordiging met wetgevende macht, door M. Ng. Dwidjo Sewojo. (Amsterdammer, 28 April 1917).

Gedachten aan mijn moederland, door Noto Soeroto (Tijdspiegel 1917, II, blz. 61).

Het honderdjarig bestaan van 's lands plantentuin te Buitenzorg, door J. C. C. (De Natuur, 1917, bl. 97).

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van "Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9-6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, Suriname, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasehe Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruisblad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zending-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industriëlen middenstand, Exportblad.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte ber. voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw Syndicaat; Archief v. d. Suiker-Industrie in Nederl.-Indië; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur der Vereen. „Oost en West“:

Geldelijke Verantwoording over het jaar 1916.

Ontvangsten.

1. Contributie van Leden in Administratie bij het Hoofdbestuur	f 2489.25
2. Contributie van de afdelingen	1363.70
3. Boekwerken	51.40
4. Bijdrage in de huishuur	150.—
5. Ned. Ind. Handelsbank	3978.63
6. Rijks Postspaarbank	1400.—
7. Rente	176.83
8. Ondersteuningsfonds	205.—
9. Studiefonds	100.—
10. Koloniaal Weekblad	549.60
11. Subsidie Regeering	3000.—
12. Diverse Ontvangsten	10.—
Saldo in kas op 1 Januari 1916	37.43 ⁵
Totaal	f 13511.87⁵

Uitgaven.

1. Inlichtingendienst	f 2017.76
2. Koloniaal Weekblad	2363.92
3. Ned. Ind. Handelsbank	4472.96
4. Rijks Postspaarbank	1692.79
5. Druk- en typewerk, schrijffloonen	129.67 ⁵
6. Receptiekosten	31.52
7. Onderhoud en Loonen	166.86
8. Administratiekosten	139.81 ⁵
9. Huishuur	699.96
10. Toelagen	425.—
11. Gas, waterleiding en telefoon	349.73 ⁵
12. Onkosten inning contributiën	163.29 ⁵
13. Bewaarloon Ned. Bank	5.77
14. Ondersteuningsfonds	269.22
15. Studiecommissie	213.98
16. Inrichtingskosten	53.65
17. Terugbetaling contributiën	15.59 ⁵
18. Diverse uitgaven	29.49 ⁵
19. Reis- en verblijfkosten	86.45
20. Propagandakosten	145.44
21. Saldo in kas d.d. 31 December 1916	38.98 ⁵
Totaal	f 13511.87⁵

Balans.

Activa.

3 Certificaten N.W.S. à / 1000.— 3 % 75 ¹ / ₁₆	/ 2251.87 ⁵
6 Certificaten N.W.S. à / 100.— 3 % 75 ¹ / ₁₆	450.37 ⁵
8 Certificaten N.W.S. à / 100.— 2½ % 62 ¹ / ₁₆	501.50
4 Maanden rente van / 3600 à 3 %	36.—
6 Maanden rente van / 800 à 2½ %	10.—
229 Aandeelen „N. V. Boeatan“ nominaal groot / 11450.— (Pro memorie).	
Nog te innen contributiën na afschrijving der dubieuse posten	1864.25
Saldo 31 Dec. 1916 op Rijkspostspaarbank-boekje No. 178	357.37
Saldo 31 Dec. 1916 op Rijkspostspaarbank-boekje No. 4996	553.85
Saldo Deposito d.d. 31 Dec. 1916 b. d. Ned. Ind. Handelsbank	1467.30
Saldo in kas b. d. Penningmeester van het Hoofdbestuur	38.98 ⁵
Inventaris na afschrijving van 25 %	70.—
Totaal	f 7601.50⁵

Passiva.

Nog te betalen aan de Geldleening	f 650.—
Saldo kapitaalrekening op 31 Dec. 1916	6951.50 ⁵
Onder saldo kapitaalrekening is begrepen Saldo Studiefonds	f 423.61
Saldo Ondersteuningsfonds	161.09 ⁵
Totaal	f 7601.50⁵

's-Gravenhage, 31 December 1916.

De Penningmeester,

A. A. C. HARTING.

Goedgekeurd in de Hoofdbestuursvergadering van 28 April 1917.

Namens het Hoofdbestuur,

BAKHUIZEN VAN DEN BRINK,

Voorzitter.

Begrooing voor Ontvangsten en Uitgaven van den Penningmeester voor het jaar 1918.

Ontvangsten.

Contributie van de afdelingen	f 1600.—
Idem van leden in adm. b. h. Hoofdbestuur	1600.—
Huishuur	150.—
Rente	175.—
Verkoop brochures	75.—
Baten van het Koloniaal Weekblad	9200.—
Subsidie v. d. Regeering	3000.—
Saldo in kas op 31 Dec. 1916	38.98 ⁵
Totaal	f 15838.98⁵

Uitgaven.

Koloniaal Weekblad	f 9000.—
Administratiekosten	150.—
Informatiebureau	3000.—
Arbeidsbeurs	300.—
Huishuur	700.—
Toelagen aan Secretaris en Penningm.	450.—
Reis- en verblijfkosten	250.—
Onkosten inning contributiën	150.—
Diversen	50.—
Inrichtingskosten	50.—
Drukwerken, type en schrijffloonen	600.—
Telefoon, gas en waterleiding	250.—
Propaganda	500.—
Onderhoud en loonen	200.—
Ondersteuningsfonds	100.—
Studiecommissie	Pro Memorie.
Onvoorziene uitgaven	50.—
West-Indische Commissie	Pro Memorie.
Vermoedelijk saldo op 31 Dec. 1917	38.98 ⁵
Totaal	f 15838.98⁵

's-Gravenhage, 1 Januari 1917.

De Penningmeester,

HARTING.

Verslag van het Fonds tot Ondersteuning van Personen, Commissies en Instellingen over 1916.

Ontvangsten.

1 Jan. Saldo in kas	f 120.49 ⁵
22 Juni. Van den heer N. D. te Paramaribo	30.—
Door tusschenkomst van den heer Zuyderhoff van den heer N.N.	15.—
24 Nov. Van de afd. Utrecht bijdrage in de contributie van het Oranjekruis	5.—
Voor idem v. d. afdelingen	55.—
Bijdrage uit de kas van het Hoofdbestuur	100.—
Rente	4.82
Totaal	f 330.31⁵

N.B. De rente ad / 4.82 is in de Alg. Verantwoording opgenomen onder hoofd „Rente“.

Uitgaven.

1 Jan. Contributie aan de Anti-Oorlograad	f 1.02 ⁵
Idem aan het Alg. Ned. Verbond 1916	2.50
31 Jan. Aan het Nationaal Bureau voor Vrouwenarbeid	0.62
1 Febr. Aan contributie v. d. Vereeniging Vrede door Recht	1.05
28 Febr. Bijdrage van het Hoofdbestuur aan de noodlijdenden tengevolge van den watersnood te Demak	100.—
11 Mrt. Bijdrage a. h. Max Havelaarfonds	5.—
14 April. Bijdrage a. h. Kartimifonds	5.02 ⁵
10 Mei. Bijdrage a. d. Ver. „Het Oranjekruis“	50.—
30 Juni. Bijdrage v. d. Leprabestrijding	4.—
31 Dec. Saldo in kas	161.09 ⁵
Totaal	f 330.31⁵

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS

LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten

Visch, Vleeschwaren

Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog. Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

N.V. Electrotechnisch Ingenieur- en Installatiebureau v/h B. L. VOGELS-DOLHAIN 's-Gravenhage.

ELECTRISCHE VERLICHTINGEN
ELECTRISCHE SCHELGELEIDINGEN
ELECTRISCHE UURWERKEN
ELECTRO-MOTOREN
TELEPHONEN
BLIKSEMAFLEIDERS

ORNAMENTEN

als: Kronen, Wandarmen, Pendants, enz.
IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN.

MONSTERZALEN:

1ste van den Boschstraat 10
hoek Juliana van Stolberglaan.

HYPOTHEEKBANK voor AMERIKA

Directeur: H. S. GRATAMA Jzn. DEN HAAG.

5 0 / 0 PANDBRIEVEN
na 10 jaar opvorderbaar
à 100 % 98 1/2 %
Verkrijgbaar tegen

Inrichting voor Zenuwzieken en Hulpbehoevenden

KONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM
Telefoon ZUID 828.

OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOOPEND
Zuster C. G. SOER,

Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.

DE BLOIS & JENTEN

Verhuizingen en Transporten
Behangerij en Stoffeerderij

Ruime, droge Bergplaatsen
ter bewaring van inboedels

Kantoor en Remise Hoefkade 556-564
hoek v. Bassenstraat.

'S-GRAVENHAGE - TELEF. H. 9380

VAN VEEN's Bedden - Matrassenmagazijnen

Hartenstraat 14-18-20 AMSTERDAM

Aanbevolen Speciaalzaak

voor het

inrichten der Slaapkamers

(Leveringen door het geheele land) - Telef. Interc. 8399 N

Hôtel Astoria et de Paris

Modern Famille-Hôtel

Hoefkade 9-11 - Tel. 6056

Station H.Y.S.M. Den Haag

Verslag van het Fonds van Bijstand, Oproeding en Leiding voor in Nederland studeerende jongelingen.

Ontvangsten.

1 Jan. Saldo in kas	f	418.86
31 Dec. Van de kas v. d. Hoofdbestuur	„	100.—
Rente	„	16.75
	f	535.61

N.B. Rente ad / 16.75 is in de Alg. Verantwoording opgenomen onder hoofd „Rente”.

Uitgaven.

1 Mrt. Firma T. C. B. ten Hagen voor geleverd drukwerk	f	14.17
1 Mrt. Receptiekosten vergadering	„	3.—
9 Mrt. Firma Ch. L. Boucher voor geleverd typewerk	„	4.37 ⁵
11 Juni. Administratiekosten a. d. Secr v. h. Hoofdbestuur	„	9.52 ⁸
31 Aug. Voor idem	„	4.30
11 Oct. Voor idem	„	5.20
11 Oct. Voor receptiekosten vergadering	„	5.90
11 Oct. Voor receptiekosten ten behoeve van de Studiecommissie voor de ontvangst van den nieuw benoemden Gouverneur van Suriname	„	39.10
30 Oct. Aan de Firma Boucher voor geleverd typewerk	„	25.41
31 Dec. Saldo in kas	„	421.63
	f	535.61

Van het Informatie-bureau: (Heulstraat 17, Den Haag).

Ambtenaren voor de beoefening van de Indische talen.

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat er dit jaar en ook in de eerstvolgende jaren telkens een tweetal jongelieden aan de Rijksuniversiteit te Leiden in opleiding zullen kunnen worden genomen voor het doctoraat in de taal- en letterkunde van den Oost-Indischen Archipel of voor dat in de Semitische letterkunde, ten einde na voltooiing van hunne opleiding in Nederlandsch-Indië te worden benoemd tot ambtenaar voor de beoefening van de Indische talen of in een anderen met hunne opleiding verband houdenden werkring.

Voor opleiding komen in aanmerking Nederlandsche onderdanen, die met goeden uitslag hebben afgelegd het eind-examen van een gymnasium of in het bezit zijn van het Staatsdiploma A.

Zij, die in opleiding genomen worden, zullen voor den duur der studie, doch hoogstens gedurende zeven jaren, eene toelage genieten, naar reden van f 1000 (een duizend gulden) 's jaars.

De aanvangsbezoldiging van de ambtenaren voor de beoefening van de Indische talen bedraagt f 350 (driehonderd vijftig gulden) 's maands, met eene twee-jaarlijksche verhooging van f 100 (eenhonderd gulden) per maand, eene twee-jaarlijksche verhooging van f 50.— (vijftig gulden) 's maands en tien jaarlijksche verhoogingen van f 50 (vijftig gulden) 's maands, tot een maximum van f 1000 (een duizend gulden) 's maands.

Aan de uitzending wordt verbonden:
 a. vrije overtocht naar Nederlandsch-Indië, c.q. ook voor het wettig gezin, als passagier der 1ste klasse;
 b. eene tegemoetkoming voor uitrusting ten bedrage van f 1500 (een duizend vijfhonderd gulden);
 c. eene voorloopige bezoldiging van f 150 (eenhonderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inschepping naar Nederlandsch-Indië;
 d. voor gehuwden, uitkeering van het bedrag van een maand ambtsbezoldiging, als tegemoetkoming in de verplichte huwelijksbijdrage ten behoeve van het Weduwen- en Weezenfonds van Europeesche burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Zij, die voor opleiding in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, bij gezegeld adres, te wenden tot het Departement van Koloniën, onder overlegging van eene korte beschrijving van opleiding en levensloop.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

(Nederlandsche Staatscourant van 2 Juni 1917, No. 127).

Van de Afdeling Groningen en Omtrekken:

Jaarverslag over 1916.

Het afgelopen jaar is voor de afdeling „Groningen en Ommelanden” geen gunstig jaar geweest. De belangstelling in onze Koloniën is in het Noorden van ons land altijd gering geweest, vertoende bij de oprichting van de afdeling zekeren opbloei, maar gaat nu weer achteruit. Een der hoofdoorzaken is wel, dat het Groningsch publiek opeens veel te veel uit Indië werd aangeboden, daar ook het Koloniaal Instituut lezingen hield. Pogingen, om tusschen Uw Hoofdbestuur en dat van het Koloniaal Instituut meer samenwerking te krijgen, mochten helaas niet baten. Thans heeft het laatstgenoemde een werkplan ontworpen, waarop misschien samenwerking mogelijk is, en waarvan Uw Hoofdbestuur zeer zeker kennis zal hebben ontvangen.

Een lezing voor de gezamenlijke afdelingen van onze Vereeniging, van „Onze Vloot” en van het „Departement Groningen” van de Mij. tot Nut van het Algemeen, had een zeer poover succes.

De belangstelling onzer leden zelf is eveneens gering. Op de ledenvergadering, noodig voor Bestuursveranderingen, verscheen niemand.

B. A. KWAST, Secretaris.

Van de Afdeling Rotterdam:

Jaarverslag over 1916.

Hoewel ook dit jaar pogingen in het werk werden gesteld om het ledental op te voeren, is het resultaat toch nog altijd bedroevend. Einde 1915 bedroeg het ledental 68 en einde 1916 80 leden; er zijn bijgekomen 20 leden, terwijl door bedanken of overlijden 8 leden werden verloren. Het totaal is voor onze koopstad, die op zooveel trosch kan zijn en waar zoovele vereenigingen bloeien, nog zeer bedroevend.

Dit zal echter niet wegnemen, dat ons Bestuur hpt hoofd omhoog zal houden en zijne activiteit zal toonen, telkens wanneer de gelegenheid zich zal voordoen, vertrouwende, dat mettertijd wel kentering zal komen en men de daden en het bestaan van onze afdeling zal weten te appreciëren.

Slechts ééne lezing werd dit jaar gehouden en wel den 22 December door mejuffrouw Kitty Ament, die hieraan verbond eene tentoonstelling van Indische kunst. Dit gaf het bestuur aanleiding de leden van den Rotterdamschen Kunstkring uitnodigingen te zenden, waarvan een dankbaar gebruik is gemaakt. Ook studenten der Ned. Handelshoogeschool werden uitgenoodigd, doch wegens de vacantie werd hiervan weinig gebruik gemaakt; eene dankbetuiging werd van den Senaat ontvangen. Groote belangstelling was er anders voor deze werkelijk interessante lezing nog niet, zoodat andere pogingen in het werk gesteld zullen moeten worden om onze leden te bevredigen. Laten wij hopen hiermede in 1917 beter te slagen en de Vereeniging een voorspoedig jaar toewenschen.

De Secretaris,
Z. G. Ph. MARCELLA.

Van de Naamlooze Vennootschap „Boeatan”:

JAARLIJKSCHE ALGEMEENE VERGADERING van Aandeelhouders, op Zaterdag 30 Juni 1917, te 3 ure, in het lokaal der Vennootschap Heulstraat 19, Den Haag.

Punten van behandeling:

10. Jaarverslag over 1916.
20. Balans en Winst- en Verliesrekening over 1916. ((de stukken liggen ter inzage Heulstraat 19).)
30. Benoeming van de leden der financieele commissie voor 1917 en van plaatsvervangende leden.

DE RAAD VAN BEHEER.

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

KEIZERSHOF

DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.

STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL, FLANEL en KATOEN.

NIEUWENDIJK 194—196 AMSTERDAM.

Mantels, Mantelcostumes, Costumerokken.

- BLouses in voile à fleurs . . . . . f 4.95
- „ in voile rayé . . . . . f 3.95
- „ in Mousseline de laine rayée . . . f 5.75

AANGENAME ZOMERDRACHT.

Kantooropleidingscursus .....

f 10.—, f 12.—, f 15.— per maand en verder clubjes voor elken leeftijd.

..... Anneveldt-Pitmanschool .....

Amsterdam, Singel 386 - Haarlem, Ged. O. Gracht 14 Nijmegen, Arksteestraat 19

Anneveldt & Putter. Typen - Stenografie - Talen - Boekhouden

HET UNIFORMHUIS

Civiel- en Uniformkleeding Tropen-Uitrustingen

N.-Z. VOORBURG WAL 130 AMSTERDAM

Henri Terbeek

HEEREN-MODEMAGAZIJN

VALERIUSSTRAAT 37 - DEN HAAG

OVERHEMDEN - DASSEN - HOEDEN en PARAPLUIES.

Zakdoeken.

Kousen.

M. & J. TOEMAN

Specialiteit in Kantens, Festons, Lingerieën.

Spuistraat 67 - Tel. 2009.

Den Haag.

Handschoenen.

Kragen.

DE BAS & Co., Bankiers

HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

Safe-Inrichting.

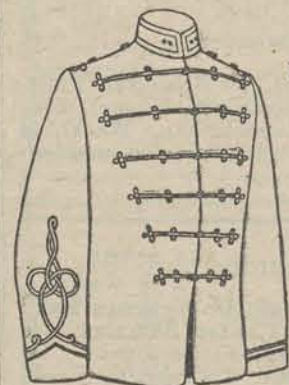
Instituut „VAN WIJNGAARDEN”

Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes. 2de Schuifstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium Afd. B (3 leerjaren voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.

Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.

Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

P. M. BROEKMANS

16, 18 Koningsplein 20, 439 AMSTERDAM.

Uitrustingen

voor O. en W. Indië voor Civiel en Militair. (Oudste huis).

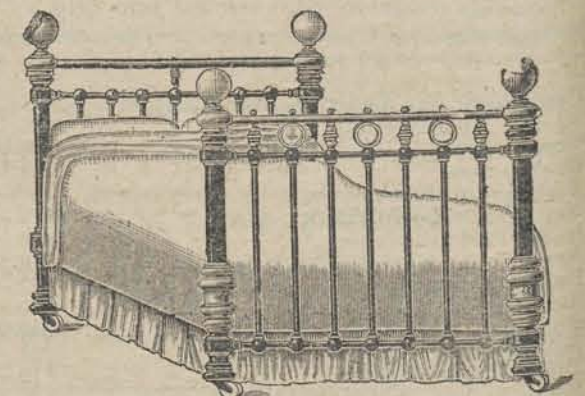
Vraagt geïllustreerde Catalogus.

Th. A. A. SIMONIS,

GROENMARKT 34, over de Prinssestraat.

TELEFOON 2535. DEN HAAG.

Specialiteit in BEDDEN.

Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.

Magazijn gesloten van half een tot twee uur.

WIENER & VAN WITSEN

Rotterdam Hoogstraat 226

Gevestigd 1851.

Fabriek van Uitrustingen voor O. en W.-Indië Speciaal naar maat.

Adverteeren doet verkoopen.

Stoomwasscherij en Machin. Strijkinrichting „DE RIJN”

Maresingel 71a - LEIDEN - Telefoon No. 31.

De wasschen worden in Den Haag en Omstreken per paard en wagen wekelijks afgehaald en bezorgd.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-G AVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.

Teeken- en Schilderlessen.

Lessen in moderne talen.

Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.

Opleiding admittie examen H. B. S. en Gymnasium.

Handwerklessen.

Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.

S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.

W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

MAS SAMSI, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.

door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.

door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: **De Kolonie Suriname**, door REMAN IRUS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. **De Kolonie Curaçao**, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

I. De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankkosten

II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankkosten.

IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.

Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

De Nederlandsche Spaarkas

AMSTERDAM, Rokin 95, Bijkantoor te BANDOENG.
Bijkantoor te 'S-GRAVENHAGE, Stephensonstraat 49.

Kapitaalvorming, Uitzelfondszen, Studiebeurzen, Stortingen van f 2.50—f 50.— per maand.

Vraagt gratis prospectus aan: het Hoofdkantoor, de Bijkantoren of aan: den Oud-Dir. Bijkantoor Bandoeng, H. VOLTEN, tijd. adres 's-Gravenhage, Kon. Emmakade 128; den Inspecteur, W. WEIJNE, Dibbetsstraat 83, Den Haag.

TELEFOON H 7057

C. P. A. NICOLAI

Specialiteit in HEEREN-MODEARTIKELEN

Ruime keuze. - Nieuwste Modellen.

Dunklerstraat 33 hoek Valeriusstraat.

INRICHTING VOOR SPREEKONDERWIJS.

DEN HAAG, STATENLAAN 115.

Directrice: A. BRUGMA, Gemeente-spraakleeres te Den Haag.

Spreektijd 12½ — 1½ uur.

GENEZING VAN ALLE SPRAAKGEBREKEN.

Speciale behandeling van stotteren. Onderwijs in Lip-lezen voor dooven. Behandeling van Aphasieën.

GELEGENHEID TOT VAKOPLEIDING.

De prijzen worden berekend naar de omstandigheden.
Leeraren: Mej. A. BRUGMA; Mej. J. HARDERS, Gemeente-Spraakleeres; Mej. H. A. KROON; Mej. J. SCHOUTEN; Mej. D. ZEVENHUIZEN, Gemeente-Spraakleeres.

Vleugels, Piano's Kunstspel-Piano's, Orgels

Verhuur PIANO's van 15.- p. mnd of 150.- p. j. af.
VLEUGELS „18.- „ „ „180.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN.

GOOSEN & SWAGERMAN

DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

C. HOYNG,

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een uitstekende handleiding om zich op huishoudelijk gebied in te richten.

TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

J. VAN DER LUGT & Co,
WETERINGSCHANS 40. AMSTERDAM.

Electro-Technisch Bureau
:- Telefoon Centrum 79 :-

ELECTRICITEIT OP ELK GEBIED.

J. N. MULLER,

En gros En détail
Singel 233 Amsterdam Paleisstraat 45
Telefoon 6011. Gevestigd 1826.

Fabriek en Magazijnen van Koffers,
Tasschen en fijne Lederwaren.

Pension „Zorgvliet”

Groot Hertoginnelaan 155

's-Gravenhage :: Tel. H. 1186.

Leverancier van H. M. de Koningin.

Maison de Bonneterie

Leverancier van H. M. de Koningin.

DEN HAAG, Buitenhof-Groenmarkt.

AMSTERDAM, Kalverstraat-Rokin.

Grootst gesorteerde Magazijnen van Elegante Dames- en Kinderconfectie.

Bijkantoor 's-Gravenhage Emmastr. 116

van de **Nederlandsche Coöperatieve Spaar- en Credietbank van Ambtenaren en Beambten** te Amsterdam. Credieten met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid.
Spaargelden: Rentevergoeding 3.6 0/0.
De Directeur: ZEILMAKER.

Familiepension „KERCHER”

Villa „MATHILDE”
Oude Schev. weg 112-114.
Tel. Interc. Schev. 1256 - SCHEVENINGEN

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

Grand Hotel Café-Restaurant „VICTORIA”

Spuistraat 16 DEN HAAG Telefoon 3768.

Gunstig gelegen in het midden der stad.
Lift — Electrisch Licht — Centrale Verwarming.
80 Kamers en Salons.
PLATS DU JOUR 50 CT — DINERS VAN f 1.50 EN HOOGER.
Meest bezochte Café en Restaurant van Den Haag.
J. DEN HARTOG.
gedurende 15 jaar Gérant van Rest. RICHE

„MODERN-SHOE”

5 Vlamingstraat 5 Den Haag

te huis vanaf de Veenestraat.
Soliedste adres voor Dames-, Heeren- en Kinderschoeisel, in alle genres.
ALLE REPARATIËN SPOEDIG EN BILLIJK.
Aanbevelend,
P. Ph. BAZIN.

Sigarenmagazijn J. J. LUCAS,

SUEZKADE 122, hoek L. v. Meerderv. Telefoon 2447.

'S-GRAVENHAGE.
Specialiteit in Havana en Manilla Sigaren en Echte Russische, Egyptische, Fransche en Turksche Sigaretten.
Speciale blikverpakking voor de tropen.

A. SCHRÖDER & Co.

Groenmarkt.

*Badcostuums**Badmaillots**Badhanddoeken*

GENEALOGISCH BUREAU BELAST ZICH MET HET SAMENSTELLEN VAN GESLACHTS REGISTERS, BIJENBRENGEN DER BEHOODICDE WETTE LIJKE STUKKEN VOOR ADELSEKONNING-INLIVINC DEN HAAG		HERALDISCH CARL KOFFLER & VERHEFFING HET OPSPOREN VAN FAMILIEWAPENS EN ZEGELS ALSMEDE ALLE WERKZAAMHEDEN OP DAT GEBIED IN DEN UITBREIDSTEN ZIN TELEFOON H. 7840 OBRECHTSTR. 181
--	--	--

Confiserie en Chocolaterie Royales

J. A. KRUL.

Grand Salon de Rafraichissements NOORDEINDE 44,

Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.**DIEREN-TUIN**
Den Haag

Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore Benoordenhout 2 en bij den Portier aan het hoofdhek.

Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.

De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbe- wijzen worden dadelijk verstrekt.

Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorlopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen.

AUG. SAVELKOUL.

INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.

Heerenkleeding naar Maat.

Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.

Vraagt den Geillustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

Parkhotel

van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.

EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
Rustige ligging.

Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

WISBRUN & LIFFMANN.

Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.

DAMES MODEARTIKELLEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELLEN.

Pension DE BRUIJN

P. C. Hoofdstraat 6-8-10, bij R. Museum en Vondelpark.

AMSTERDAM.

*Prachtige Appartemenen**Electrisch verlicht - Badkamers - Telefoon.*

ARRANGEMENTEN VOOR FAMILIES.

De FIRMA GIJP & Co.

vervaardigt hare

prima Limonade-Siropen uitsluitend met suiker en vruchten-aroma, zonder toevoeging van aardappelsiroop, glucose of andere artikelen.

VRAAGT UWEN WINKELIER. DIRECT BIJ DE FABRIKANTEN

Spijmakersstraat 190 A-B, Telef. H. 2962.

Eenige fabrikanten van de echte „MOSKOWA”

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.

PIANO's in huur f 6.— per maand, desgewenscht in huurkoop, bij

L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's GRAVENHAGE.

STEMMEN - VERHUREN - REPAREREEN

Coöperatieve

Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank,
Hoofdkantoor: Rokin 55, Amsterdam.

CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars.

RIPPEN

Pianohandel

PIET HEINSTR. 42
ELANDSTRAAT 17.

Tel. 4683.

Verhuren Stemmen

J. FONDERIE Jr.

Kort Achterom No. 17, (achter de Veenestr.)

's Gravenhage, Tel. 6102. - Gevestigd sedert Ao 1839.

Specialiteit in: STAALWAREN.

Groote sortering in TAFEL- en DESSERTMESSEN

ZAKMESSEN, SCHEERMESSEN, SCHEERAPPARATEN, SCHAREN.